

LOPPURAPORTTI

ROVAPOLUT-projekti
2008 - 2012

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Sisältö

1 PROJEKTIN TAUSTA JA TAVOITTEET	3
2 PROJEKTIN TOIMINTA.....	4
2.1 Verkostoyhteistyö.....	5
2.2 Projektin järjestämää koulutusta maahanmuuttajataustaisille	8
2.2.1 Suomea kotiaideille -kurssi.....	8
2.2.2 Tehosuomi -kurssi.....	8
2.2.3 Elämän kaarella eteenpäin -kurssi.....	8
2.2.4 Arjen turvallisuus -kurssi	9
2.2.5 Oma polku ammattiin -koulutus.....	9
2.2.6 Eväitä ammatillisiin opintoihin -koulutus	10
2.3 Ohjaus ja tukitoimet koulutuspoluilla	13
2.3.1 Osaamisen tunnistaminen	13
2.3.2 Yhteishakuohjaus.....	14
2.3.3 Läksypaja- ja tiedonhankintatoiminta	15
2.3.4 Monikulttuurinen tutortoiminta ja vertaisohjaus	16
2.3.5 Kerhotoiminta Rovaniemen aikuislukiolla.....	17
2.3.6 Koulunkäyntiavustaja	17
2.3.7 Koulutuspoluilla esiintyviä haasteita nuorilla.....	18
2.4 Työllistymispolut.....	19
2.4.1 Työelämäsertifikaattikoulutus.....	20
2.4.2 Työssäoppimisen ohjaus ja työnantajakäynnit.....	20
2.5 Monikulttuurisuusosaamisen kehittäminen	21
3 PROJEKTIN HYVÄT KÄYTÄNNÖT	22
3.1 Koulutuspolut -tiimi.....	22
3.2 Rovaniemen koulutusportaat.....	23
3.3 Suomen kielen testi	24
3.4 Maahanmuuttajien ammatillinen perustutkintokoulutus.....	25
3.5 Suomi toisena kielenä -opetus Lapin ammattiopistossa	26
3.6 Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjaussuunnitelma.....	28
3.7 Maahanmuuttajakoulutusten koordinaattorin toimenkuva	28
3.8 Materiaaliluettelo.....	31
4 YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	32

Lähteet

1 PROJEKTIN TAUSTA JA TAVOITTEET

Lapin ELY-keskuksessa ryhdyttiin vuonna 2007 valmistelemaan maahanmuuttostrategiaa, jonka tavoitteeksi asetettiin tilannekatsauksen ja toimenpide-ehdotusten laatiminen maahanmuuttoasioista. Maahanmuuttostrategian valmistuminen innosti osaltaan maahanmuuttoasioiden kehittämiseen alueella.

Projektia suunniteltaessa vuonna 2008 koko Suomessa varauduttiin työvoimapulaan. Oletettiin, että kasvu-ajat rekrytoivat uusia työntekijöitä ja työelämästä poistuu eläköitymisen vuoksi työvoimaa. Lapissa avautuu 36000 työpaikkaa vuoteen 2020 mennessä, 2300 työpaikkaa vuosittain. Samaan aikaan työmarkkinoille tulevat ikäluokat supistunevat noin neljänneksellä. Projektia edelsi Rovaseudun maahanmuuttaja- ja koulutuspalveluiden verkostotyö sekä Lapin maahanmuuttostrategian valmistelu.

Viime vuosina maailman talouden heikentyminen on lisännyt työttömyyttä myös Suomessa. Työpaikkojen kehitys ei ole ollut positiivinen ja joillakin aloilla on ollut laajoja irtisanomisia. Vaikka taloustilanne on kääntynyt hieman myönteisempään suuntaan, on maahanmuuttajien työllistäminen edelleen Pohjois-Suomessa haastavaa.

Projektihakemuksen mukaan osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi Lapissa pyritään täysimääräisesti hyödyntämään kaikki alueen osaamispotentiaali mukaan lukien maahanmuuttajat. Lapissa asuvien maahanmuuttajien integroituminen työmarkkinoille on ollut kuitenkin hidasta. Työllistymistä ovat vaikeuttaneet työn kannalta riittämätön kielitaito tai se ettei ammatillinen osaaminen vastaa työpaikkojen vaatimuksia. Rovaniemen työ- ja elinkeinotoimiston maahanmuuttaja-asiakkaista noin 60 % on vailla toisen asteen ammatillista koulutusta. Integroituminen on riippuvainen siitä, miten maahanmuuttaja motivoituu hankkimaan ja kehittämään ammattitaitoaan ja miten oikea-aikaisia ja osuvia koulutus- ja ohjauspalvelut ovat. Maahanmuuttajat eivät tunne toisen asteen ammatillista tutkintojärjestelmää eivätkä sen tarjoamia vaihtoehtoja. Maahanmuuttajien on keskimääräistä vaikeampi saada opiskelupaikka, opiskella suomen kielellä ja läpäistä tutkinto. Maahanmuuttajien voi olla tavallista vaikeampi tulla valituksi toisen asteen ammatilliseen koulutukseen, koska oppilaitoksissa ei ole riittäviä valmiuksia arvioida maahanmuuttajien valmiuksia ja tarpeita.

Projektin hallinnoijana oli Lapin ammattiopisto. Lapin ammattiopisto on Lapin suurin nuorille ja aikuisille ammatillista koulutusta järjestävä oppilaitos. Lapin ammattiopiston koulutuksen järjestäjä on Rovaniemen koulutuskuntayhtymä, jonka jäsenkuntia ovat Rovaniemen kaupungin lisäksi Kittilä, Sodankylä ja Ranua. Rovaniemen koulutuskuntayhtymässä Lapin ammattiopiston lisäksi ammatillista koulutusta järjestävät Lapin matkailuopisto -tulosalue ja Lapin urheiluopisto -liikelaitos sekä Lapin oppisopimuskeskus. Lapin ammattiopistossa on järjestetty ASKEL maahanmuuttajalle koulutusta (ammatilliseen perustutkintokoulutukseen valmistavaa koulutusta) vuodesta 1997 lähtien.

Lapissa maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt koko ajan ja vastaavasti suomalaisten nuorten ikäluokat ovat pienentymässä. Tulevaisuudessa maahanmuuttajien määrä ammatillisessa koulutuksessa tulee lisääntymään.

Projektin varsinaisen kohderyhmän muodostivat Suomessa asuvat maahanmuuttajat ja työperäisesti maahanmuuttavien perheenjäsenet, jotka opiskelivat toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa, olivat työnhakijoina Rovaniemen TE-toimistossa tai olivat kiinnostuneita oman osaamisensa kehittämistä. Projektin välillisiä kohderyhmiä, joihin toiminta kohdistui, olivat toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa toimivat opettajat (ammatillisten aineiden opettajat, suomen kielen opettajat, muut ammattitaitoa täydentävien

aineiden opettajat, erityisopettajat), opinto- ohjaajat sekä opiskelijahuollon henkilöstö, opiskelijat ja oppilaitosjohto sekä Rovaseudulla maahanmuuttajaverkostossa työskentelevät henkilöt. Toisen keskeisen välillisen kohderyhmän muodostivat maahanmuuttajien työ- ja työssäoppimispaikkoja tarjoavat ja/tai monikulttuurisuusvalmennukseen osallistuvat alueen yritykset, työpaikat, työyhteisöt ja niiden työpaikkaohjaajat.

Projektin tavoitteena oli luoda yksilöllisiä ohjaus-, koulutus- ja työllistymispolkua maahanmuuttaja-asiakkaille. Lähtökohta kaikessa asiakastyössä oli asiakkaan henkilökohtainen tilanne ja tavoitteet elämänurallaan. Projektissa pyrittiin yksilöllisiin ratkaisuihin kuitenkin niin, että ne olisivat myös sovellettavissa tuleviin asiakkaisiin. Polkujen rakentamisessa korostui eri toimijoiden välinen yhteistyö. Projektin jatkoajan tavoitteena oli mallintaa maahanmuuttajien ohjausmalli oikea-aikaisille ja yksilöllisille koulutuspoluille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Rovaseudulla.

2 PROJEKTIN TOIMINTA

Rovapolut - monikulttuuriset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen ja työllistämiseen Rovaseudulla - projekti, oli ESR –rahoitteinen (toimintalinja 2.) Lapin ammattiopiston palvelualuejen toteuttama hanke. Projektin toiminta-aika oli 1.11.2008 – 31.10.2012. Projektilla toimi ohjausryhmä, joka valvoi hankkeen tarkoituksenmukaista etenemistä ja kustannusten toteutumista rahoitussuunnitelman mukaisesti. Ohjausryhmä kokoontui 3-4 kertaa vuodessa. Ohjausryhmässä olivat edustajat seuraavista organisaatiosta ja ta-
hoista:

- Lapin ELY –keskus
- Lapin kauppakamari
- Lapin yliopisto
- Puuliitto
- Rovalan Setlementti ry
- Rovaniemen ammattikorkeakoulu
- Rovaniemen kaupunki
- Rovaniemen koulutuskuntayhtymä/Lapin ammattiopisto
- Rovaniemen työ- ja elinkeinotoimisto

Projektin varsinaiseen henkilöstöön kuului projektipäällikkö ja kolme projektisuunnittelijaa, joista yksi 80 % työajalla. Projektisuunnittelijoille jaettiin omat vastualueet: työllistymispolut, monikulttuurisuusosaaminen, osaamisen tunnistaminen ja koulutuspolut. Taloushallinnon projektille hoiti Lapin ammattiopiston projektihallinnon suunnittelija.

Projektin toiminnassa oli mukana myös Lapin ammattiopistolta ja Lapin matkailuopistolta useita opetus- ja ohjaushenkilöitä, jotka omalla panostuksellaan toivat osaamistaan projektin käyttöön ja toimintojen kehittämiseen. Projektin aikana toimi myös eri asiantuntijoista koottu kehittämisryhmä. Kehittämisryhmään nimettiin yhdyshenkilö kaikista Lapin ammattiopiston toimipisteistä. Ryhmän jäsenet edustivat joko nuorten- tai aikuisten koulutusta. Osa kokoontumisista oli teemapalavereita, joissa keskityttiin eri kehittämis-kohteiden ympärille, esimerkiksi suomi toisena kielenä opetuksen järjestäminen ja ohjauspalvelujen kehittäminen. Mukana kehittämisryhmässä oli mm. äidinkielen/ suomi toisena kielenä, S2-opettajia, opinto-ohjaajia, erityisopettajia sekä eri aineiden opettajia.

Projektin asiakkaina olivat pääasiassa Rovaniemen TE-toimiston asiakkaat tai ammatillisessa koulutuksessa jo opiskelevat, joista suurin osa oli pakolaistaustaisia. Pakolaistaustaisilla asiakkailla on usein vähäisempi koulutustausta ja työkokemus, joten heidän polkunsu työllistymiseen on pitkä. Projektin aikana tuli esille se, että tarve koulutuksen hankkimiseen on suurempi kuin työllistymiseen, koska asiakkaiden lähtövalmiudet eivät riittäneet suomalaisen työelämän vaatimuksiin. Toimenpiteitä kehitettäessä pyrittiin siihen, että niitä voidaan soveltaa tulevaisuudessa myös työperäisesti maahan muuttaviin.

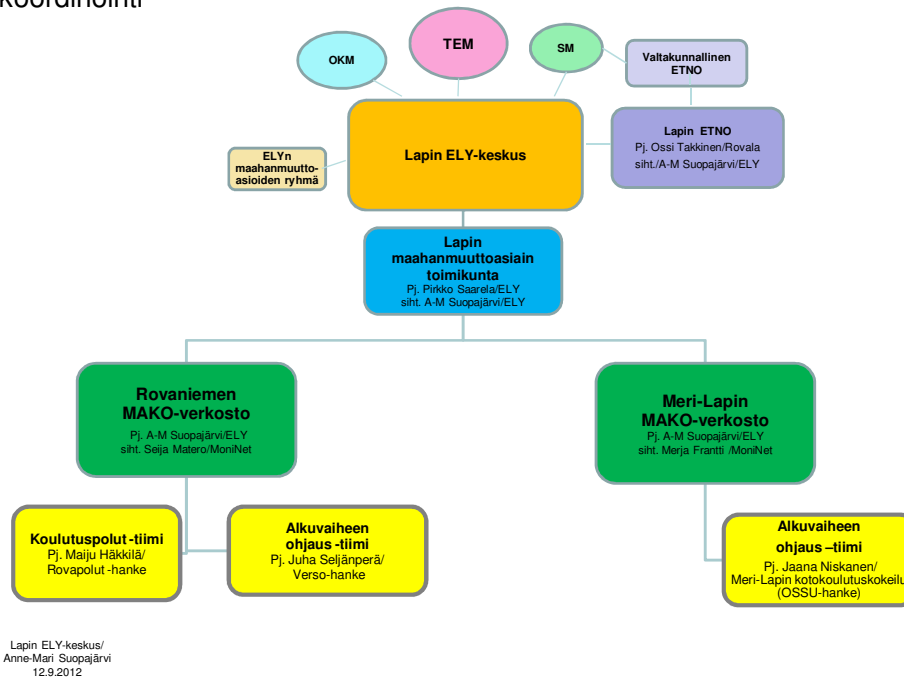
Asiakkaat ohjautuivat projektiin eri tahoilta, mm. Rovaniemen TE-toimistosta, Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimistosta, Rovaniemen aikuislukiolta, MoniNetistä, Rovala-Opistosta ja eri hankkeista. Lisäksi osa asiakkaista otti suoraan yhteyttä projektiin. Projektin asiakkuus perustui vapaaehtoisuuteen, asiakkaan omaan kiinnostukseen ja motivaatioon. Jokainen asiakas tavattiin henkilökohtaisesti ja käytiin alkukeskustelu, jossa selvitettiin asiakkaan kokonaistilannetta, mm. koulutustaustaa, työkokemusta, terveydentilaa, elämäntilannetta, suomen kielen taitoa ja suomen kielen koulutuksia sekä kiinnostuksen kohteita ja ammatillisia tavoitteita. Alkukeskustelussa saatiin yleensä selville jatketaanko yhteistyötä ja miten asiakkaan kanssa edetään yksilöllisesti. Alkukeskustelu saattoi myös jäädä ainoaksi tapaamiseksi kyseisen henkilön kanssa ja varsinaista projektin asiakkuutta ei koskaan syntynyt. Projektin asiakkuuden rajana oli vähintään 7 h projektiin käytettyä aikaa/ henkilö.

Projektin asiakkaina oli myös opetus- ja ohjausalan henkilöstöä, jotka osallistuivat projektin järjestämiin koulutuksiin, tilaisuuksiin tai muutoin projektin toimintaan esim. yhteistyötapaamisissa ja toimintojen kehittämisessä.

2.1 Verkostoyhteistyö

Projektin aloittaessa toimintaa, verkostotyötä oli tehty Rovaniemellä jo pitkään maahanmuuttajataustaisten parissa työskentelevien tahojen kanssa. Yhteistyö oli kuitenkin hajanaista ja jokaisen toimijan omista tarpeista lähtevää. Projekti oli alusta asti mukana Rovaniemen maahanmuutto- ja kotouttamistyön (MAKO) verkoston kehittämistoiminnassa. Rovaniemen MAKO-verkoston kuuluu eri viranomaisia, oppilaitoksia, kouluttajia ja hankkeita sekä 3. sektorin että yrityselämän toimijoita. MAKO-verkoston koollekutsujana toimii Lapin ELY-Keskus ja sihteerinä MoniNet. Verkoston toiminnan tavoitteena on välittää ja vaihtaa tietoa maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvistä asioista sekä kehittää maahanmuutto- ja kotouttamistyötä vahvistamalla toimijoiden välistä yhteistyötä ja ehkäistä päällekkäistä toimintaa. MAKO-verkosto kokoontuu vuosittain 3-4 kertaa. Rovaniemen MAKO-verkosto aloitti toimintansa keväällä 2010, jolloin ELY-keskus vetoisen verkoston alaisuuteen perustettiin myös alatiimit konkreettisen työn kehittämiseen: Alkuvaiheen ohjaus -tiimi, Koulutuspolut -tiimi ja Työllistymispolut -tiimi.

Lapin maahanmuutto- ja kotouttamistoimijoiden verkoston (MAKO) koordinointi

1

Kuvio 1. Rovaniemen maahanmuutto- ja kotouttamistyön (MAKO) verkoston koordinointi

Koulutuspolut -tiimi eli maahanmuuttajataustaisten koulutuspolkuihin keskittyvä toimijaverkosto koottiin myös keväällä 2010 ja sen vetovastuun otti projekti. Toimijoiden kanssa yhteistyössä määriteltiin tiimille tavoitteita ja sovittiin toiminnasta. Koulutuspolut -tiimi on kehittämistyöhön keskittyvä kokoonpano, jonka tavoitteena on kehittää yhteistyössä eri toimijoiden kanssa maahanmuuttajien koulutuspolkuja ja koulutukseen ohjausta Rovaniemellä.

Tavoitteena oli mm.

1. Kartoittaa Rovaniemen alueen koulustarjonta ja kehittää sitä
2. Selkeyttää ohjauskäytäntöjä, nivelvaiheiden yhteistyötä
3. Kehittää tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja
4. Kehittää suomen kielen taidon arviointia
5. Kehittää toimijoiden verkostoa

Projekti oli vetovastuussa ja kehittämisvastuussa Koulutuspolut -tiimin toiminnasta. Tiimin toiminta tuki vahvasti projektin tavoitteita. Toiminnan teemoja 2010 - 2012 olivat koulustarjonnan kartoittaminen ja uusien koulutuksien kehittäminen, eurooppalaiseen viitekehykseen perehtyminen ja sen käyttäminen suomi toisena kielenä arvioinnissa, maahanmuuttajien koulutuspoluilla ohjaus, nivelvaiheyhteistyön kehittäminen, toimintatavoista sopiminen, tiedonsiirron käytäntöjen kehittäminen jne.

Koulutuspolut-tiimin toimijat:

- Kumppanuushanke VERSO
- Lapin ammattiopisto
- Lapin ELY-keskus

- Lapin matkailuopisto
- Lapin yliopisto, koulutus- ja kehittämispalvelut
- Lyseonpuiston lukio
- Rovala-Opisto
- Rovaniemen aikuislukio
- Rovaniemen ammattikorkeakoulu
- Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimisto
- Rovaniemen kaupungin perusopetus
- Rovaniemen TE-toimisto
- SPR vastaanottokeskus
- Suunto-hanke
- VAIKO-hanke
- Väylä-hanke

Koulutuspolut -tiimissä koottiin yhteinen visio maahanmuuttajataustaisten ohjauksesta vuonna 2015. Tässä on pääkohdat siitä, miten maahanmuuttajat saavat asiantuntevaa ohjausta ja ohjautuvat yksilöllisille koulutuspoluille:

- saattaen vaihdettavuus → tieto siirtyy ja nivelvaiheet toimivat
- pääsykokeet ovat ohjaavia → jos ei koulutuspaikkaa, ohjataan jonnekin muualle
- ei päällekkäisiä toimintoja
- yksilökeskeisyys ohjaamisessa, ei resurssilähtöisyys
- hallinnoijat ovat sitoutuneita ja mukana organisaatioiden välisessä yhteistyössä
- motivaation ja kielitaidon kokonaisarviointi → kielitaidon voi toinen oppia ammattikoulutuksessa, toinen suomen kielen kursseilla
- maahanmuuttajakoordinaattori/opinto-ohjaaja oppilaan ohjauksessa (peruskoulu, ammatillinen koulutus, korkeakoulu jne.)
- koulutusportaajat ajan tasalla
- tiedottaminen ja tiedonkulku toimivat

Koulutuspolut -tiimissä koottiin myös keväällä 2012 yhteinen näkemys siitä, mitä pitäisi tehdä, jotta visio toteutuisi ja mihin asioihin tulee vielä jatkossa kiinnittää huomiota ja kehittää edelleen:

- Opiskelijoiden oppimisvalmiudet ja opiskelutaidot tulisi kartoittaa paremmin ja siihen tulisi olla enemmän keinoja ja työkaluja. Suomalaista koulutusjärjestelmää ja koulukulttuuria pitäisi avata ja opettaa enemmän jo kotoutumisvaiheessa.
- Kielitaidon keskitetty testaus ja kielitaitotestauksen kehittäminen yhteistyössä on tärkeää. Tavoitteena olisi saada yhtenäisempi näkemys taitotasoista, nyt kriteerit tuntuvat vaihtelevan ja taitotaso arvioidaan aina vähän eri tavalla eri oppilaitoksessa/koulutuksessa, vaikka käytössä onkin eurooppalainen viitekehys. Pyritään välttämään päällekkäistä kielitestausta, yhteistyötä tehdään tiiviimmin. Kehitetäänkö yhteinen kielitestistö?
- Mitä kotoutumiskoulutuksen jälkeisessä nivelvaiheessa tapahtuu? Kannattaako ammatti-ihmisen mennä peruskouluun? Yleisesti nivelvaiheyhteistyön tiivistäminen ja selkeät toimintamallit siitä, minkä tahojen tulee tavata säännöllisesti. Tehdään tiivistä yhteistyötä jo hakeutumis- ja valintavai-

heessa eri tahoilla. Nivelvaiheyhteistyössä tulee olla mukana suomi toisena kielenä opettajat, kun opiskelijat siirtyvät esim. peruskoulusta tai kotoutumiskoulutuksesta toiselle asteelle.

- Kielitaitovaatimukset eri koulutuksiin esille esitteisiin ja markkinointiin, esim. työvoimapolitiittiset koulutukset, nuorten toisen asteen koulutukset.

Projekti oli vahvasti mukana myös MAKO-verkoston Työllistymispolut -tiimin toiminnassa. Työllistymispolut -tiimiä veti Mentori-hanke. Työllistymispolut -tiimin tehtävänä oli mm. nivelvaiheiden haltuunotto, työllistymisen tukipalvelujen käyttäminen ja kehittäminen, uusien työpaikkojen hankkiminen ja uusien työllistymiskeinojen kehittäminen. Tiimissä tehtiin mm. maahanmuuttajien työelämäesteiden kartoitusta, kehitettiin työllistymistä edistävää palvelujärjestelmää ja selkiytettiin eri toimijoiden roolia palvelujärjestelmässä.

2.2 Projektin järjestämää koulutusta maahanmuuttajataustaisille

Tässä osiossa esitellään projektin järjestämiä uusia koulutusmalleja ja menetelmiä koulutuspoluilla etene-
misen tehostamiseksi. Maahanmuuttajille järjestetyissä koulutuksissa otettiin huomioon ryhmät, joille oli tarjolla vähän tai ei lainkaan koulutusta tai muuta toimintaa.

2.2.1 Suomea kotiäideille -kurssi

Kurssilla opiskeltiin suomen kielen alkeita. Kurssi järjestettiin vuonna 2009. Kurssilla opiskeltiin suomea yhdessä tekemällä ja puhumalla. Ryhmä kokoontui kerran viikossa, lauantaisin. Opiskelijat pystyivät ottamaan lapsensa mukaan kurssille, sillä Lapin ammattiopiston opiskelijoita oli järjestetty lasten ohjaajiksi. Kurssille osallistui seitsemän äitiä. Kokemukset kurssista vietiin eteenpäin Rovaniemen kaupungin ja Rovaniemen Setlementti ry:n kumppanuushanke Versolle, jonka yhtenä kohderyhmänä ovat maahanmuuttajakotiäidit.

2.2.2 Tehosuomi -kurssi

Kurssi järjestettiin suomen kieltä jo osaaville iltaopetuksena Lapin ammattiopistolla. Kurssilla opiskeltiin suomen kielen rakenteita, tekstin ja kuullun ymmärtämistä sekä kartutettiin sanavarastoa. Kurssi toteutettiin syksyllä 2009 ja sen laajuus oli 30 tuntia. Kurssille osallistui 13 opiskelijaa ja se koettiin tarpeelliseksi. Tarvetta iltakurssille olisi, mutta markkinointi ja organisointi olivat haastavia, koska kurssi oli vapaaehtoisuuteen perustuva. Se näkyi mm. siinä, että osallistujat eivät olleet sitoutuneita, vaan poissaoloja oli paljon.

2.2.3 Elämän kaarella eteenpäin -kurssi

Kurssi järjestettiin niille, joilla oli jo hyvä kielitaito, mutta jotka halusivat parantaa kirjoitustaitoaan. Kurssilla kartoitettiin omaa elämän kaarta ja ammatillisia valmiuksia. Tavoitteena oli oppia hahmottamaan ja miel-tämään oma menneisyys sekä hyödyntää aikaisempia kokemuksia, ja niiden pohjalta selkiyttää omaa tule-vaisuutta Suomessa. Kurssilla koottiin portfolio eli kansio, jota voi hyödyntää koulutukseen hakeutumisessa ja/tai työnhaussa. Kurssilla keskityttiin erityisesti suomen kielen kirjoittamiseen ja tekstin työstämiseen. Vahvasti suomen kielen rinnalla käytettiin omalla äidinkielellä kirjoitettua tekstiä, jolla oli olennainen merki-tys kirjoittajan identiteetille. Myös valokuvat ja muut kuvamateriaalit kuuluivat elämänkaaren muokkaami-seen ja sisältyivät kurssilla tehtävään portfolioon. Kurssi kokoontui 17 kertaa (3 oppituntia kerrallaan).

2.2.4 Arjen turvallisuus -kurssi

Projekti toi maahanmuuttajatoimijoiden verkostoon uuden yhteistyökumppanin; Maanpuolustuskoulu-tusyhdistyksen. Yhdistyksen koulustarjonnasta löytyy kursseja niin arjesta selviytymiseen kuin luonnonlä-heiseen harrastustoimintaan. Yhteistyössä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kanssa projekti järjesti neljä maahanmuuttajien arjen turvallisuuskurssia. Kurssilla opittiin mm. itsepuolustusta, tutustuttiin paikallisiin turvallisuusviranomaisiin ja opittiin liikkumaan suomalaisessa luonnossa turvallisesti. Yhtenä lähtökohtana koulutukselle oli, että Suomeen muuttaneilla ei automaattisesti ole pelkästään positiivista käsitystä viran-omaisista. Arjen turvallisuusvalmiuksien parantamisen lisäksi yhtenä koulutuksen tavoitteena oli muuttaa mahdollisia huonoja käsityksiä viranomaisista ja kasvattaa luottamusta heidän toimintaansa kohtaan. Tur-vallisuusasioita käydään maahanmuuttajien kanssa läpi kotouttamiskoulutuksen alkuvaiheessa luentotyyp-pisinä tilaisuuksina tulkin avustuksella, mutta niitä olisi hyvä kerrata siinä vaiheessa, kun kielitaito on kart-tunut.

Maahanmuuttajien arjen turvallisuuskurssi sisälsi opetusta kolmena arki-iltana ja yhtenä lauantaina. Arki-iltujen ohjelmaan kuului muun muassa poliisin ja pelastuslaitoksen palveluiden esittelyä. Lisäksi oppilaat pääsivät harjoittelemaan peruskansalaistaitoja, kuten hätäensiavun antamista, avun hälyttämistä ja al-kusammutusta. Lauantain ohjelmaan kuului suunnistamista ja jokamiehenoikeuksia sekä erilaisia maastos- sa liikkumiseen liittyviä rasteja, missä oppilaat pääsivät harjoittelemaan tulentekoa ja ensiapua.

Kurssin toteuttamisessa olivat mukana Lapin ammattiopisto ja Rovapolut-projekti, Rovaniemen Aikuislukio, Puolustusvoimat, Lapin Pelastuslaitos, Poliisi, VAPEPA ja SPR.

Projektin näkemyksen ja kokemuksen mukaan tällainen kurssi on erittäin tarpeellinen kaikille maahanmuut-tajille kotoutumisen alkuvaiheessa ja varmasti vielä myöhemmin kertauksena, kun kielitaito on jo kehit-tyneempi. Tätä mallia tulisi viedä joko sellaisenaan tai muokattuna maahanmuuttajan kotoutumiskoulutuk-sen osioksi. Samoin maahanmuuttajien ryhmäytymisessä tämän kaltainen koulutus olisi toimiva vaihtoehto. Kokemukset kurssista jaettiin Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimistoon ja Kumppanuushanke Versolle.

2.2.5 Oma polku ammattiin -koulutus

Ammattiin orientoiva ja voimavaraistava työvoimapolitiittinen koulutus maahanmuuttajille järjestettiin ajalla 30.11.2009 – 11.3.2010.

Kohderyhmänä koulutuksessa oli Rovaniemen TE -toimistossa työhakijoina olevat maahanmuuttajat, joilla oli riittävät tiedot ja taidot osallistua koulutukseen sekä aiempaa ammatillista koulutusta ja/tai työkoke-
mista joltain alalta. Koulutukseen osallistui seitsemän opiskelijaa, viisi eri kansallisuutta. Sukupuolijakauma oli kolme naista ja neljä miestä. Kouluttajana oli Taitoprofiilit Oy.

Koulutuksen tavoitteena oli edistää maahanmuuttajien ammatillista kehittymistä, tukea koulutukseen ha-
keutumista ja selkeyttää ammatillista suuntautumista. Tavoitteena oli lisäksi auttaa opiskelijaa ammatinva-
linnassa sekä perehdyttää hänet eri alojen ammattitaitovaatimuksiin ja koulutusmahdollisuuksiin. Lisäksi
opiskelijat selvittivät soveltuvuuttaan eri ammatteihin.

Opiskelijoille tehtiin henkilökohtainen opintosuunnitelma, joka tuki heidän yksilöllisiä koulutustarpeitaan.
Koulutuksen aikana opiskelijat käyttivät paljon tietotekniikkaa: tiedonhankintaa internetistä, koulutuksiin ja
ammatteihin tutustumista jne. Opiskelijat harjoittelivat ansioluettelon ja työhakemuksen tekoa sekä heille
järjestettiin Työelämäsertifikaattikoulutus ja – koe. Koulutuksen aikana he vierailivat eri oppilaitoksissa ja
työpaikoilla. Lisäksi opiskelijoilla oli 2 x 2 viikon mittainen työssäoppimisjakso.

Koulutuksen lopussa opiskelijoille laadittiin yhteistyössä projektin, kouluttajan ja TE -toimiston virkailijan
kanssa jatkosuunnitelmat.

Koulutuksen jälkeen osa opiskelijoista hakeutui vielä suomen kielen koulutuksiin parantamaan kielitaitoaan,
osa haki syksyllä 2010 alkavaan maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan, ASKEL
maahanmuuttajalle koulutukseen Lapin ammattiopistolle, osa haki työvoimapolitiittisiin aikuiskoulutuksiin.
Yksi opiskelija aloitti oppisopimuskoulutuksen.

Työvoimapolitiittisen koulutuksen ollessa kyseessä, kerättiin työhallinnon Internet-pohjaisen Opal -
palautejärjestelmän avulla opiskelijoilta päättöpalauteet. Opal-palautteen keskiarvo koulutuksesta oli 3,5.

Projektin kokemukset koulutuksesta:

- Tietotekniikkaa käytettiin opetuksessa paljon, ehkä liikaakin siihen nähden, että osalla ATK -taidot olivat heikot.
- Koulutuksessa ei osattu tunnistaa aikaisempaa osaamista toivotulla tavalla.
- Opetuksen olisi toivonut olevan enemmän käytännön läheinen kuin luokassa teoriamuotoisena opetuksena.
- Työharjoittelujaksot olisivat saaneet olla yksilöllisemmin toteutettuja.
- Työharjoittelupaikat eivät olleet kaikkien kohdalla urasuunnitelmia tukevia, vaan paikoiksi oli valittu helppoja ja tuttuja paikkoja.
- Työjaksojen välillä olisi ollut hyvä olla lähijakso kouluttajan kanssa, nyt opiskelijat menivät suoraan ensimmäisestä paikasta toiseen paikkaan, joten se ei sujunut aivan ongelmitta.
- Muutamille opiskelijoille koulutus oli tarkoituksenmukainen, mutta ei kaikille.
- Koulutuksen loppupuolen haasteena oli, että samalla kouluttajalla alkoi jo uusi ryhmä, ennen kuin tämä koulutus oli päättynyt. Lisäksi kouluttaja vaihtui kesken koulutuksen.
- Erityisen hyvää oli se, että kouluttaja teki tiivistä yhteistyötä sekä TE –toimiston että projektin kans-
sa.

2.2.6 Eväitä ammatillisiin opintoihin -koulutus

Eväitä ammatillisiin opintoihin –koulutus oli työvoimapolitiittinen koulutus, jonka kesto oli noin kuusi kuu-
kautta, ajalla 22.11.2010 – 27.5.2011. Kouluttajana oli Lapin matkailuopisto.

Kohderyhmänä koulutuksessa oli Rovaniemen TE -toimistossa työhakijoina olevat maahanmuuttajat, joilla
oli riittävät valmiudet, tiedot ja taidot osallistua koulutukseen. Maahanmuuttajan oli oltava kiinnostunut
lisäämään omia opiskelutaitojaan sekä kehittämään suomen kielen osaamistaan ja halua lisätä omaa am-
matillista osaamistaan ja saada tietoja ja taitoja majoitus-, ravitsemis- ja talousalasta.

Koulutukseen oli 17 hakijaa. Koulutukseen valittiin yhdeksän opiskelijaa, viisi eri kansallisuutta. Yksi opiskeli-
ja erotettiin koulutuksesta keväällä 2011. Sukupuolijakauma oli seitsemän naista ja yksi mies.

Koulutuksen tavoitteena oli edistää

- majoitus-, ravitsemis- ja talousalan tuntemusta
- suomen kielen taitoa toiminnallisuuden kautta
- oman uran ja ammatinvalinnan suunnittelua
- tutustumista opiskeluun suomalaisessa ammattioppilaitoksessa
- tietoja jatko- opiskelumahdollisuuksista, erityisesti majoitus-, ravitsemis- ja talousalan koulutuksis-
sa
- laatia konkreettinen jatkosuunnitelma

Koulutuksen aikana arvioitiin opiskelijoiden voimavaroja monipuolisesti. Koulutuksessa tutustuttiin majoi-
tus-, ravitsemis- ja talousalan koulutuksiin käytännössä. Koulutuksessa kehitettiin suomen kielen osaamista
ja lisättiin ammattisanaston hallintaa. Koulutuksen aikana suunniteltiin jatko-opintoja ja tehtiin konkreetti-
set jatkosuunnitelmat. Koulutuksen aikana kokeiltiin parityö-opettajamallia työsaleilla (ammatin opettaja ja
suomi toisena kielenä (S2) opettaja), josta saatiin hyviä kokemuksia. Parityö-opettajuus näytti tehostavan
suomen kielen oppimista ja erityisesti ammatillisen sanaston haltuun ottamista. Pariopettaja – mallissa S2-
opettajan rooli ammatillisten aineiden opetuksessa oli erityisesti merkitysten avaaminen ja kielenhuollollis-
ten asioiden täsmentäminen.

Koulutus sisälsi yhteensä 40 päivää työssäoppimista. Koulutuksen aikana kokeiltiin hajautettua työssäoppi-
misen mallia siten, että ensimmäisellä työssäoppimisjaksolla opiskelijat olivat kolme päivää työelämässä ja
kaksi päivää oppilaitoksessa viikon aikana. Toisella työssäoppimisjaksolla opiskelijat olivat työelämässä 20
päivää yhtäjaksoisesti. Projektisuunnittelija oli tiiviisti mukana ja tukena työssäoppimisjaksojen aikana, hän
vieraili työssäoppimispaikoilla useasti jakson aikana.

Koulutuksen lopussa opiskelijoille laadittiin yhteistyössä projektin, kouluttajan ja TE –toimiston virkailijan
kanssa jatkosuunnitelma. Jatkosuunnitelmat tarkistettiin vielä kuukausi koulutuksen päättymisen jälkeen
yhdessä kouluttajan, Rovaniemen TE-toimiston virkailijan ja projektin kanssa.

Työvoimapolitiittisen koulutuksen ollessa kyseessä, kerättiin myös tästä koulutuksesta Opal -
palautejärjestelmän avulla opiskelijoilta päättöpalauteet. Opal-palautteen keskiarvo koulutuksesta oli 4,4.

Koulutuksen aikana koottiin koulutuksen seuranta varten ohjausryhmä, joka kokoontui neljä kertaa.

Koulutuksen päättäneistä kahdeksasta opiskelijasta seitsemän aloitti syksyllä 2011 opinnot ammatillisessa
koulutuksessa joko Lapin ammattiopistossa tai Lapin matkailuopistossa.

Projektin kokemukset koulutuksesta:

- Opiskelijoiden voimavarojen kartoitus oli yksi keskeisistä sisällöistä. Koulutuksen aikana tehtiin laajat voimavarakartoitukset, fyysisen kunnon kartoitusta ja terveystarkastukset sekä keskusteltiin laajasti ruokailutottumuksista. Opiskelijat kokivat nämä kartoitukset todella tarpeellisiksi ja ajankohtaisiksi. Laajoilla kartoituksilla voitiin myös selvittää soveltuvuutta alalle.
- Suomen kielen opetuksessa käytettiin parityö-opettaja-mallia ja se koettiin tarpeelliseksi maahanmuuttajien kouluttamisessa sekä ammattisanaston ja työelämän käsitteiden opettelussa. Suomen kielen toiminnallinen opetus koettiin myös hyvänä, ja opiskelijoiden rohkeus kielen käyttöön kehittyi koulutuksen aikana paljon. Lisäksi tällaisessa koulutuksessa on tärkeää arvioida suomen kielen taitoa sekä koulutuksen alussa sekä lopussa, jotta tiedetään, onko kielitaito kehittynyt (kielitaidon jatkuva arviointi).
- Työelämävalmennusta tarvitaan paljon ennen työssäoppimisjaksoa. Työnhakuvalmennusta tulee olla enemmän maahanmuuttajille suunnatussa koulutuksessa kuin suomalaisilla. Opiskelijoille tarjottiin työelämäsertifikaattivalmennusta ja -opetusta ja lähes kaikki opiskelijat saivat suoritettua työelämäsertifikaattitestin. Projekti suosittelee suomi toisena kielenä-opettajan käyttöä työelämävalmennuksessa sekä työnhakuvalmennuksessa tukena, antamassa kielenhuollollista opetusta lisänä sekä syventämässä kielen oppimista.
- Koulutuksen aikana on tärkeää, että jokainen opiskelija saa yksilöllistä valmennusta oman alan/koulutusvaihtoehdon löytymiseen (ammattinvalinnan ohjausta, koulutukseen ohjausta). Koulutusvalmennuksen avulla voidaan tehdä konkreettiset ja realistiset jatkosuunnitelmat ja tarvittaessa hakeutua eri koulutuksiin. Valmennuksella motivoidaan ja rohkaistaan opiskelijaa suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan.
- Koulutuksen päätyttyä jatkosuunnitelmien tarkastus oli tarpeellinen, jotta opiskelijat pääsivät etenemään suunnitellulla polullaan. Jos suunnitelma ei sellaisenaan toteutunut, voitiin yhteistyössä miettiä uutta suunnitelmaa.
- Tämän koulutuksen ajankohta oli oikea, koska koulutuksen jälkeen oli tarjolla eri koulutusvaihtoehtoja ja jatkopolkuja erilaisiin koulutuksiin.
- Tämän koulutuksen yhteydessä verkostotyö toimi todella hyvin. Maahanmuuttajien koulutuksissa on tärkeää, että oppilaitos/kouluttaja tekee tiivistä yhteistyötä myös oppilaitoksen ulkopuolelle. Projektin tuki ja apu oli koulutuksessa merkittävä, mutta yhteistyön pitäisi toimia tiiviisti ilman projektiakin.
- Koulutusta varten koottu ohjausryhmän toiminta oli tarpeellinen ja sitä suositellaan käytettäväksi kaikissa maahanmuuttajataustaisten työvoimapolitiittisissa koulutuksissa. Ohjausryhmätyöskentelyn avulla sekä kouluttaja, rahoittaja että TE-toimisto olivat koko ajan tietoisia koulutuksen etenemisestä ja opiskelijatilanteista.

Eväitä ammatillisiin opintoihin – työvoimapolitiittisen koulutuksen mallia voidaan käyttää tulevien maahanmuuttajille suunnattujen valmentavien koulutuksien suunnittelun pohjana. Esim. Kemissä syksyllä 2011 alkaneessa maahanmuuttajien sosiaali- ja terveystieteiden valmentavassa koulutuksessa käytettiin hyväksi Eväitä ammatillisiin opintoihin -koulutuksessa tunnistettuja hyviä käytäntöjä. Myös Rovaniemen TE-toimisto hankki syksyllä 2012 eväitä ammatillisiin opintoihin koulutuksen sekä palvelualojen että tuotantoalojen koulutuksiin.

2.3 Ohjaus ja tukitoimet koulutuspoluilla

Suurimmalla osalla projektin maahanmuuttajataustaisista asiakkaista ei ollut ammatillista koulutusta. Myös peruskoulutausta oli osalla heikko. Asiakkaat, joilla oli työkokemusta kotimaastaan, tarvitsivat pääsääntöisesti täydennys- tai lisäkoulutusta. Suuri osa asiakkaista ei myöskään halunnut jatkaa aikaisemmalla työ- tai koulutuspolullaan, vaan valita uuden ammatillisen suuntauksen Suomessa. Projekti tekikin paljon asiakasohjausta ammatinvalintaan ja koulutuslavalintaan liittyen.

Maahanmuuttajataustaisille aikuisille oli vieras asia lähteä uudelleen opiskelemaan, jos kotimaassa oli ehtinyt tehdä jo pitkän työuran. Aikuisten maahanmuuttajien motivoiminen koulutukseen hakeutumisessa vaati huomattavasti enemmän aikaa ja panostusta. Osa nuorista asiakkaista olisi halunnut suoraan hakeutua vain työelämään, vaikei se ilman ammatillista koulutusta ole mahdollista tai ainakin se on hyvin vaikeaa. Projektin ohjaustyössä korostui siis eri ammateista, koulutuksista tiedottaminen, koulutukseen hakeutumisen motivointi, suomalaisen koulutusjärjestelmän avaaminen, koulutukseen hakeutumisen ohjaus ja koulutuspolulla ohjaus.

Ohjaus ja tukitoimien kehittämisessä ja kokeilemisessa etsittiin yksilöllisiä ratkaisuja opiskelijan tilanteen mukaan. Erityisesti nuorten ammatilliseen koulutukseen siirryttäessä ja opintojen aloittamisen vaiheessa tukitoimia tarvitaan paljon. Myös koulutukseen hakeutumisen ja ohjaamisen tarve on suuri maahanmuuttajataustaisilla.

2.3.1 Osaamisen tunnistaminen

Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen oli yksi projektin keskeisiä tavoitteita. Projekti teki osaamisen tunnistamista henkilökohtaisen ohjauksen ja neuvonnan keinoin. Projekti avusti asiakkaita mm. aikaisemmin hankitun koulutuksen rinnastamis- ja vertailulausuntojen hakemusten tekemisessä Opetushallitukselle. Suurimmalla osalla asiakkaista ei kuitenkaan ollut aikaisempia koulu- tai tutkintotodistuksia. Ammatillisen osaamisen kartoittaminen kuului oppilaitoksen asiantuntija- ja ammatin opettajille. Kartoitusmenetelmät olivat aina yksilöllisiä ja henkilökohtaistettuja. Projekti avusti esimerkiksi ammatillisen näyttötutkinnon osaamisen arviointi työkalun käytössä (www.osaan.fi). Varsinaisia ammatillisen osaamisen kartoituksia tehtiin vain muutamalle asiakkaalle ja heidänkin kohdalla oli kaikilla tarve lisä- ja täydennyskoulutukseen.

Projektin asiakkaaksi ohjautui Rovaniemen aikuislukion kautta maahanmuuttajataustainen mies (käytän hänestä nimeä Matti), jolla oli kotimaastaan rakennusinsinöörin koulutus ja pitkä työkokemus puusepän töistä sekä omasta yritystoiminnasta. Toiveena hänellä oli saada Suomesta puusepän töitä tai tulevaisuudessa perustaa oma yritys.

Projektisuunnittelija tapasi Matin kanssa pariin otteeseen. Tapaamisissa käytiin keskustellen läpi hänen koulu- ja työhistoriaansa ennen Suomeen tuloa. Sen lisäksi selvitettiin kotoutumis- ja koulutuspolkua Suomessa ja ammatillisia tavoitteita Suomessa. Hänelle haettiin Opetushallitukselta rinnastamis päätöstä insinöörin tutkinnolle ja Opetushallitus rinnasti tutkinnon AMK tasoiseksi korkeakoulututkinnoksi. Matti itse arvioi, että insinöörin työ Suomessa on hyvin erilaista, mitä hän on kotimaassaan tai muualla tehnyt ja epäili myös oman suomen kielen taidon riittävyttä niihin töihin. Hän halusi mieluummin päästä puusepän töihin, mutta Rovaniemellä sen alan töitä ei juuri ollut tarjolla ja alan yrittäjiä oli vain muutama. Puualan työt ovat Suomessa paljolti koneistuneet, josta Matilla ei ollut kokemusta eikä koulutusta.

Matti oli Rovaniemen TE-toimiston kautta ollut työelämävalmennuksessa puuverstaalla, josta hänellä oli hyvät arvostelut. Työnantaja/työpaikkaohjaaja suositteli hänelle koulutuksen päivittämistä, koska hänellä oli puutteita nimenomaan koneiden ja laitteiden käytössä sekä ammattisanaston hallinnassa. Projektin avulla selvitettiin Matin mahdollisuuksia hakea alan koulutukseen. Projekti järjesti Matille tapaamisen Lapin ammattiopiston puualan koulutuksen opettajien kanssa, jossa mietittiin eri koulutusvaihtoehtoja ja samalla opettajat saivat käsityksen Matin suullisesta kielitaidosta. Matin, opettajien ja projektin yhteinen johtopäätös oli, että aikuiskoulutus näyttötutkintoperusteisena koulutuksena olisi sopiva vaihtoehto Matille. Koulutuksen rahoittamisen järjestämiseksi asiassa käännyttiin Rovaniemen TE-toimiston puoleen ja Matille haettiin yksittäisen koulutuspaikan rahoitusta. Rovaniemen TE-toimisto arvioi kuitenkin, että Matin kielitaito ei ollut riittävä tutkinnon suorittamiseen, mutta hankki hänelle kuitenkin kuuden kuukauden arviointijakson, jonka tavoitteena oli selvittää, kuinka paljon puuseppä tarvitsee koulutusta, riittääkö hänen suomen kielen taitonsa opiskeluun ja mikä olisi koulutuksen kesto.

Matti aloitti Lapin ammattiopistolla puolen vuoden koulutusjakson, jonka alussa käytiin yhteinen keskustelu tukitoimenpiteistä, mitä hän tarvitsisi koulutuksen käyntiin lähtemiseksi. Projekti mahdollisti lisäresursseilla lisäopetuksen antamisen ja ohjaamisen Matille. Sen lisäksi hankittiin vertaisohjaajalta, maahanmuuttajataustaiselta henkilöltä, joka oli Lapin ammattiopiston tuotantoaloilla opettajana, tukiopetusta ATK - painotteisten piirustusohjelmien käyttöön sekä ammattisanaston avaamiseen. Koulutuksen edetessä projekti tapasi säännöllisesti Mattia ja hänen opettajiaan. Varsin lyhyessä ajassa opettajille selvisi, että Matti on alansa ammattilainen ja kädentaidot ovat paremmat kuin suomalaisilla opiskelijoilla. Arviointijaksolla asetettiin jo tavoitteet suoraan puualan tutkinnon suorittamiseen. Puolen vuoden jakso ei ihan riittänyt tavoitteen saavuttamiseen, joten Rovaniemen TE-toimistolta haettiin kaksi kuukautta lisäaikaa näyttötutkintojen tekemiseen. Kahdeksan kuukauden kuluttua Matilla oli suomalainen puualan perustutkinto suoritettuna. Koulutuksen jälkeen Matti työllistyi määräajaksi Lapin ammattiopiston puutöiden tilausmyymälään.

2.3.2 Yhteishakuohjaus

Projekti toteutti yhteishakuohjausta yhteistyössä eri toimijoiden ja Lapin ammattiopiston ja Lapin matkailuopiston kanssa. Yhteishakuinfoja järjestettiin mm. eri kieliryhmille tulkkien välityksellä yhteistyössä Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimiston kanssa, Rovala-Opiston kotoutumiskoulutuksessa oleville opiskelijoille, Rovaniemen aikuislukion maahanmuuttajien peruskoulussa opiskeleville sekä MoniNetin asiakkaille (kaikille avoimia tilaisuuksia). Infoissa käytiin läpi perusasioita pääsyvaatimuksista, vaadittavasta kielitaidosta, eri ammattialoista ja ajankohtaisia asioita. Eryteisesti tulkin välityksellä annettava tieto oli tärkeää alaikäisten nuorten vanhemmille, koska he saavat harvoin tai eivät ollenkaan tietoa koulutukseen hakeutumisesta. Yhteishakuinfot toteutettiin ennen toisen asteen yhteishaun alkamista. Infojen jälkeen projekti tarjosi halukkaille henkilökohtaista ohjausta ammatinvalintaan liittyen sekä antoi tarkempaa tietoa eri ammattialoista yksilöllisesti.

Yhteishaun aikaan projekti tarjosi henkilökohtaista neuvontaa hakemuksen teossa Internetiin. Suurin osa maahanmuuttajataustaisista hakeutui ammatilliseen koulutukseen joustavan valinnan kautta. Joustavalla valinnalla voi hakea kaikkiin hakutoiveisiin (mahdollisuus valita 5 hakutoivetta). Joustavalla valinnalla hakevan tulee toimittaa yhteishaun hakemuksen täyttämisen lisäksi kaikki ne perustelut ja mahdolliset todistukset joihin vetoaa, kaikille niille koulutuksen järjestäjille, joiden koulutukseen hakee joustavassa valinnassa. Hakemuksen liitteeksi voi tulla esim. lääkärintodistukset, koulutodistukset, lausunnot jne. Jos hakija vetoaa

koulutodistusten vertailuvaikeuksiin, jäljennös koulutodistuksesta on lähetettävä oppilaitokselle. Joustavalta valinnalla voi hakea erityisen syyn perusteella, joita ovat:

- terveydelliset syyt
- oppimisvaikeudet
- ammatillisen peruskoulutuksen puuttuminen
- koulutodistusten vertailuvaikeudet
- harrastustoimintaan liittyvät syyt
- urheilijan ammatillisen koulutuksen järjestäminen
- sosiaaliset syyt
- työllistymisen turvaamiseen liittyvät syyt
- muut syyt

(Opetushallituksen koulutusnetti 2012.)

Alle 25 -vuotiaalla työttömällä ja ilman ammatillista koulutusta olevalla nuorella on kotoutumisajan jälkeen velvollisuus hakea yhteishaussa useaan (vähintään kolmeen) tutkintoon tähtäävään koulutukseen. (Työministeriön ohje ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten oikeudesta työmarkkinatukeen 2006.) Tämä säännös lisää paineita maahanmuuttajanuorten yhteishakuohjaamiseen. Ne nuoret, jotka päättävät peruskoulun joko päättötodistuksen saatuaan tai ilman päättötodistusta, tulee ohjata TE-toimiston palvelujen piiriin.

Projektin antaman yhteishakuohjauksen myötä toimijat tulivat toisilleen tutuiksi ja yhteistyö jatkuu projektin jälkeenkin. Lapin ammattiopiston opinto-ohjaajat käyvät pyydettäessä pitämässä infoja ja antamassa tietoa eri ammattialoista ja hakuajoista. Projektin kokemus on, että maahanmuuttajat tarvitsevat paljon tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, eri koulutusvaihtoehdoista ja hakeutumisasiheesta.

2.3.3 Läksypaja- ja tiedonhankintatoiminta

Ohjattu tiedonhankinta- ja läksypajatoiminta on jo olemassa olevaa käytäntöä osassa Lapin ammattiopiston toimipisteistä. Projektin aikana toimintaa kokeiltiin myös niissä toimipisteissä, joissa sitä ei aikaisemmin ollut. Useimmat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat tarvitsevat jatkuvasti tukea opintojensa aikana. Koska kieli ei ole henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) peruste, erityisopettaja voi auttaa vain niitä maahanmuuttajataustaisia, joilla on todettu jokin oppimisen vaikeus.

Toiminta oli pääsääntöisesti yksittäisten opiskelijoiden ohjausta, mutta myös pienryhmäohjausta. Toiminnan tavoitteena oli käydä eri ammattialojen materiaalia läpi (ammattinopettajat antoivat materiaalit etukäteen), jotta lähiopetuksessa tuntien seuraaminen olisi helpompaa. Pääasiassa toiminta oli kuitenkin itsenäisten tehtävien avustamista, ammatillisten sanastojen ja termien avaamista, kielellistä apua. Läksypajassa S2-opettaja auttoi avaamaan ammattiaineiden tai ammattitaitoa tukevien aineiden tekstejä ja tehtäviä. Opiskelijat saivat tukea myös opinnäytetyön kirjoittamiseen.

Aikuiskoulutuksessa opiskeleville tarjottiin myös läksypajatoimintaa. Läksypajatoiminta oli opiskelijoiden opintojen edistymisen kannalta merkityksellistä. Tällaisella tukitoimella opiskelija sitoutuu paremmin opintoihin ja saa apua opintojen etenemiseen.

Läksypajojen ja tiedonhankintatoimintaa vetävien huomioita toiminnassa:

- ammatillisessa koulutuksessa aloittaneilla maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla on usein poissaoloja ja levottomuutta erityisesti opintojen alkuvaiheessa
- omaan opiskeluryhmään ryhmäytyminen on usein haastavaa
- yleiset koulun toimintaohjeet ovat tuottaneet ongelmia (poissaoloista ei osata ilmoittaa, ruokailukäytännöt ovat outoja jne)
- psykososiaaliset ongelmat nousevat usein pintaan erityisesti pakolaistaustaisilla opiskelijoilla, jolloin he tarvitsisivat huomattavasti enemmän opiskeluterveydenhuollon tukea

Projektin kokemuksesta läksypajatoiminta tukee sekä ammattiaineiden opettajien että ammattitaitoa tukevien aineiden opettajien työtä. Läksypajatoiminnan tavoitteena on auttaa opiskelijaa selviytymään kaikkien aineiden opiskelusta. Opiskelijat voivat itse tuoda tehtäviä ja materiaaleja mukanaan, joiden tekemiseen he tarvitsevat tukea. Usein maahanmuuttajataustaisille suunnatut tukitoimet auttaisivat myös suomalaisia opiskelijoita.

2.3.4 Monikulttuurinen tutortoiminta ja vertaisohjaus

Projekti aktivoi suomalaisia nuorten koulutuksen tutoropiskelijoita monikulttuurisuusasioissa järjestämällä tutoropiskelijoille monikulttuurisuuskoulutusta vuonna 2009 ja 2010. Projekti järjesti mm. syksyllä 2009 suomalaisten opiskelijoiden ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden yhteisen tutustumisillan. Projekti tiedotti toiminnasta myös oppilaskunnan hallitusta ja samalla järjesti heillekin monikulttuurisuuskoulutuksen. Haasteeksi nousi toiminnan jatkamisen kannalta se, että opiskelijatutor toiminta oli vähän kuihtumassa oleva toimintamalli eri yksiköissä. Sen järjestämisestä ja koordinoinnista ei kukaan oikein ollut vastuussa, joten opiskelijoiden mukaan saaminen ja sitouttaminen olivat vaikeaa.

Aikuiskoulutuksessa tuettiin yksittäisiä opiskelijoita heidän henkilökohtaisten tarpeidensa mukaan sekä kokeiltiin vertaisohjausta ammattisanaston ja mm. AutoCadin opetuksessa. Ohjaajana oli maahanmuuttajataustainen koneinsinööri, joka rekrytoitiin Lapin ammattiopiston palvelukseen syksyllä 2010.

Projektin paras kokemus opiskelijatutortoiminnasta oli aikuiskoulutuksen puolella. Maahanmuuttajataustainen aikuisopiskelija opiskeli kuljetusalan koulutuksessa. Koulutuksen alkuvaiheessa hän tutustui ryhmässään olevaan suomalaiseen opiskelijaan, jolta sai apua ja tukea käytännön asioissa ja opiskelutehtävissä. Suomalainen opiskelija tarttui tilaisuuteen omaehtoisesti ja opinnoissa tukemisen lisäksi heistä tuli ystäviä. Projekti haastatteli suomalaista opiskelijaa tutortoiminnan kehittämistä aikuiskoulutuksen puolelle. Opiskelijan mukaan hänen antama tuki on ollut pääasiassa kannustamista ja joskus tehtävien tekemistä yhdessä. Hänen mielestään vertaisopiskelijalta on helpompi pyytää apua kuin suoraan opettajalta. Aikuiskoulutuksen puolella tällaiselle toiminnalle olisi kovasti tarvetta, myös suomalaisten keskuudessa, koska erilaisia oppimisvaikeuksia on enemmän tai niitä tunnustetaan nykyään enemmän.

Tuen ja avun tarvetta on muillakin kuin maahanmuuttajataustaisilla. Tutortoiminnan kehittämiseen opiskelija antoi myös vinkkejä oman kokemuksensa myötä. Toiminnan käynnistäminen ja toteuttaminen vaatisi vastuuhenkilön. Opettajien ja muun henkilökunnan pitäisi olla tietoisia tällaisesta toiminnasta. Tiedottaminen tällaisesta toiminnasta on avainasemassa. Uusilta aloittavilta opiskelijoilta tulisi tiedustella halukkuutta ja valmiuksia tulla mukaan. Tutoreille olisi hyvä järjestää lyhyt koulutus aiheesta ja tiedottaminen myös opettajille aiheesta olisi tärkeää. Yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa tutor-

toimintaa voitaisiin tarjota sitä mahdollisesti tarvitseville ja hankkia uusia henkilöitä mukaan toimintaan. Tutoreille olisi hyvä järjestää yhteisiä tapaamisia, missä he voisivat jakaa kokemuksiaan ja kehittää yhdessä toimintaa. Toiminta ei kuitenkaan saisi olla liian sitovaa, ettei se hidasta omia opintoja ja etenemistä.

2.3.5 Kerhotoiminta Rovaniemen aikuislukioilla

Projekti kokeili keväällä 2011 yhteistyössä Lapin ammattiopiston nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijoiden kanssa kerhotoiminnan järjestämistä Rovaniemen aikuislukion maahanmuuttajien peruskoulussa opiskeleville. Yhteistyöstä neuvoteltiin Rovaniemen aikuislukion rehtorin kanssa ja toimintaa kokeiltiin maahanmuuttajien peruskoulun toisen vuosikurssin opiskelijoille.

Kerhotoimintaa järjestettiin 30 h kevätlukukauden 2011 ja 30 h syyslukukauden 2011 aikana. Kerhotoiminnan sisältö vastasi taide- ja kulttuurikurssia peruskoululle eli se piti sisällään mm. tutustumista suomalaiseen kulttuuriin, erilaisiin käsitöihin, mm. huovutus, virkkaaminen. Lisäksi kurssilla tutustuttiin erilaisiin taiteen lajeihin, mm. ilmaisutaito, voimauttava valokuvaus, luontotaide jne. Kurssin käsityöteemat vaihtelivat vuodenajan ja teemojen mukaan esim. pääsiäisen ajan askartelua.

Maahanmuuttajaopiskelijat veloitettiin osallistumaan kurssille, koska he saivat kerhotoiminnasta kurssiarvosanan peruskoulun päättötodistukseen. Opiskelijat osallistuivatkin kurssille mielellään. Heidän kokemukset kurssista olivat positiivisia, vaikka jotkin asiat tuntuivat vierailta, esim. ilmaisutaito. Suurin osa piti siitä, että kerhotoiminnan aikana pääsi tekemään ja kokeilemaan uusia asioita.

Projektin ja Rovaniemen aikuislukion kokemuksesta tällainen toiminta olisi jatkossakin tervetullutta maahanmuuttajataustaisille. Toiminta voisi olla myös hyvä ryhmäytymisen keino uusille opiskelijoille sekä tarjoaisi erilaisia vapaa-ajan mahdollisuuksia ja tutustuttaisi maahanmuuttajataustaisia erilaisten harrastusten pariin. Samalla toiminnasta hyötyisivät suomalaiset opiskelijat saaden ohjauskokemusta ja monikulttuurisuusosaamista.

2.3.6 Koulunkäyntiavustaja

Syyslukukaudella 2011 projekti kokeili koulunkäyntiavustajaa ASKEL maahanmuuttajalle ryhmässä ja kevätlukukaudella 2012 palvelualueen Kiriryhmässä Lapin ammattiopistossa yhtenä päivänä viikossa.

Koulunkäyntiavustaja huomasi toimintansa aikana maahanmuuttajataustaisten oppilaiden tarvitsevan erityisen paljon tukea matematiikassa sekä suomenkielessä, jossa erityisesti kirjoittaminen tuntui olevan vaikeaa. Uudet sanat koettiin todella vaikeiksi, sillä opiskelijoiden omasta kielestä ei välttämättä löytynyt käännöksiä sanoille. Suomen kielen taivutukset tuottivat myös paljon haasteita oppilaille, sillä sanavartalon löytäminen on vaikeaa, jolloin oppilas ei itse pysty katsomaan, mitä sana tarkoittaa sanakirjassa tai Internetissä.

Opiskelijat tarvitsivat tukea työhakemusten teossa, sillä oikeita sanoja oli vaikea löytää ja järkevien lauserakenteiden kirjoittaminen oli todella vaikeaa. Opiskelijat kokivat, ettei heillä ole kovin hyvä mahdollisuus saada töitä, jos työhakemus oli kirjoitettu huonolla suomen kielellä ja sekavilla lauserakenteilla. Koulun-

käyntiavustajan kokemuksen mukaan työhakemusten tekoa pitäisi harjoitella enemmän ja opiskelijoille osoittaa henkilö, joka voi heitä siinä tarvittaessa avustaa.

Koulunkäyntiavustajan kokemuksen mukaan oppimisen kannalta olisi parempi, jos luokassa olisi päivittäin tai ainakin useamman kerran viikossa avustaja. Silloin tehtävien tekeminen nopeutuisi huomattavasti ja oppiminenkin olisi tehokkaampaa. Avustajan ollessa paikalla, hän voisi opettajan kanssa auttaa tehtävien ymmärtämisessä sekä oikeiden sanojen löytämisessä. Yksi opettaja ei ehdi auttaa jokaista oppilasta siten, että oppiminen olisi tehokasta. Oppilaat hyötyisivät myös läksypajatoiminnasta, jota järjestettäisiin kerran tai kaksi kertaa viikossa. Koulunkäyntiavustajan kokemuksesta mm. tehtävien väärin tekeminen ja/tai tekemättömyys johtuu usein siitä, että opiskelija ei ole ymmärtänyt tehtävänantoa. Näitä keskenjääneitä ja tekemättömiä tehtäviä voisi siis tehdä läksypajassa. Kirjoittaminen oli suurimmalle osalle opiskelijoista vaikeaa, ajatukset ja oikeat asiat saattoivat olla mielessä, mutta niitä oli vaikea saada kirjoitetuksi suomenkielellä.

Osalla opiskelijoista puhumisen tarve oli suuri, sillä kaikilla opiskelijoille eivät perhe tai sukulaiset asu lähellä, pahimmissa tapauksissa ystäviä oli vain maassa, josta opiskelijat olivat kotoisin. Osalta puuttuivat vapaaajan kontaktit suomalaisiin ihmisiin, jolloin suomen kieltä tulee puhuttua vain koulussa ja tällöinkin melko vähän. Tällaisessa tapauksissa kielitaito ei pääse kehittymään. Koulunkäyntiavustaja olisi tässäkin asiassa tärkeä, sillä silloin esimerkiksi hiljainen opiskelija voisi keskustella hänen kanssaan.

Koulunkäyntiavustaja teki ryhmänsä opiskelijoille pienen kyselyn koulunkäyntiavustajan työstä. Kahdeksasta opiskelijasta seitsemän oli sitä mieltä, että koulunkäyntiavustajasta oli paljon hyötyä. Vastauksissa toistui usein sanaston kanssa auttaminen, tietotekniikassa auttaminen sekä kirjoittamisen tukeminen. Vastauksissa toistui myös kotitehtävissä auttaminen ja työnhakuasiat. Kaikista opiskelijoista olisi ollut parempi, jos avustaja olisi ryhmän mukana joka päivä tai ainakin useampana päivänä viikossa.

2.3.7 Koulutuspoluilla esiintyviä haasteita nuorilla

Koulukiusaaminen on liiankin tuttu ilmiö nykyisessä yhteiskunnassamme. Kiusaamiselta ja ahdistelulta ei voi välttyä maahanamuuttajienkaan opiskeluryhmissä, mutta kiusaamisen tavat ja intensiteetti voivat olla hie- man erilaisia kuin kantaväestön ryhmissä. Esimerkiksi käsitys miehestä naisen omistajana ja valtiaana on sisäänrakennettu tietyissä kulttuureissa, mutta länsimaisessa kulttuurissa vastustamme sitä voimakkaasti.

Suomalainen koulumaailma tukee yksilöllisyyttä ja itseohjautuvuutta. Mutta mitä sitten, jos opiskelijan perhe ja koko sosiaalinen verkosto ohjaakin juuri päinvastaiseen suuntaan? Haasjoen ja Ollikaisen (2010, 32-33) mukaan perheenjäsenten eritahtinen sopeutuminen uuteen kulttuuriin voi hajottaa perheen yhte- näisyyttä. Nuoret ajautuvat helposti toimimaan välittäjinä vanhempiensa ja suomalaisen kulttuurin välillä ja ottamaan liian paljon vastuuta perheen asioista. Tämä on omiaan kääntämään perheensisäiset roolit päälä- elleen ja vähentää vanhempien mahdollisuutta tarjota nuorelle tukea esimerkiksi opiskeluun.

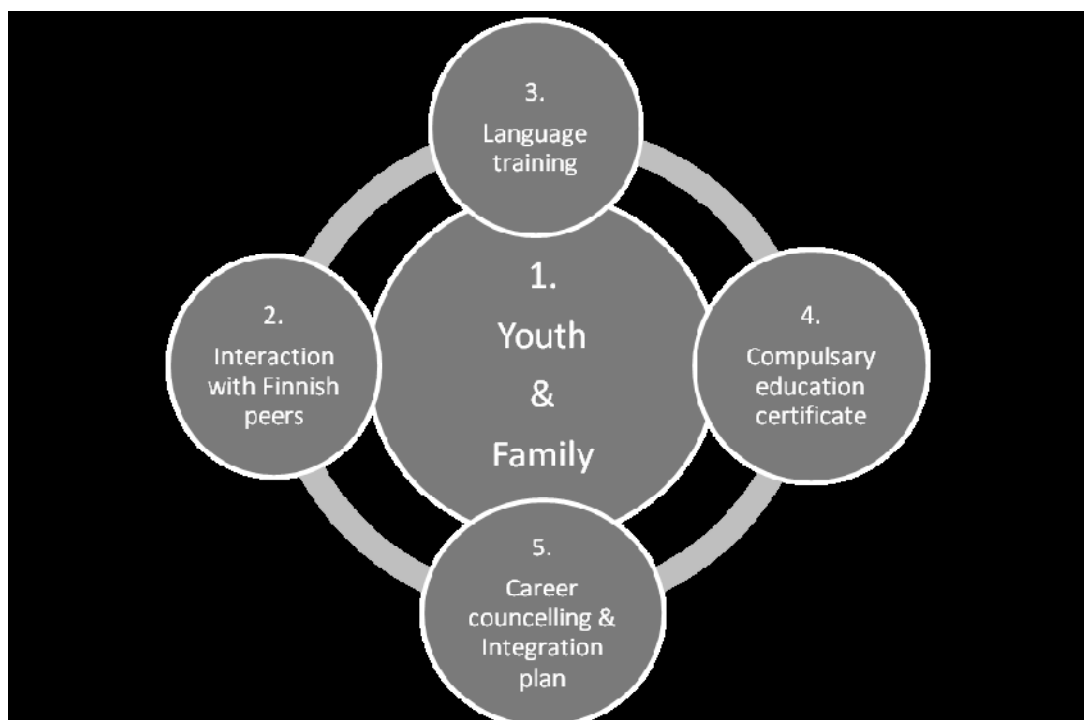
Usein pakolaistaustaisilla ja turvapaikanhakijoina maahan tulleilla on paljon menetyksen ja epävarmuuden tunteita sekä traumaattisia kokemuksia. He ovat joutuneet jättämään kotimaansa vastoin omaa tahtoaan ja samalla joutuneet luopumaan myös monista muista jokaiselle tärkeistä asioista; perheistä, sukulaisista, ystäväistä, työstä, omasta kulttuurista jne. Psykkiset traumat voivat näkyä vasta vuosien kuluttua (Monikko- hanke). Projekti törmäsi tähän ilmiöön useamman kerran opiskelijan päästyä kiinnittymään opintoihinsa.

Kolmen k:n muistisääntö on tärkeä työkalu jokaiselle kasvattajalle: kiitä, kehu ja kannusta. Pienten kannustavien ilmaisujen ansiosta nuori tuntee itsensä ja osuutensa ryhmässä merkitykselliseksi. Nuori tarvitsee sitä enemmän myönteistä palautetta, mitä enemmän hän on tottunut saamaan kielteistä palautetta, jotta hänen itsetuntonsa alkaisi korjaantua ja hän huomaisi, että joku uskoo häneen ja näkee hänessä hyvää. (Veivo-Lempinen 2009, 209).

Eriyisen haavoittuvassa asemassa ovat nuoret, jotka ovat tulleet Suomeen juuri peruskouluiän loppupuolella tai sen jo ylittäneinä. He eivät ehdi hankkia Suomessa peruskoulutusta muutoin kuin aikuisten perusopetuksessa, jota järjestetään Rovaniemellä iltaopetuksena. Nuorten kotoutumisen ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen helpottamiseksi heidän olisi tärkeää saada opiskella päiväopintoina ja yhdessä muiden saman ikäisten kanssa. Nuorten maahanmuuttajien haasteena on oppia yhtä aikaa suomen kieltä ja muita oppiaineita, jotta he pääsisivät mahdollisimman nopeasti jatkokoulutuksiin.

Hiltunen (2011: 69-70.) on luonut pro gradu -tutkielmassaan mallin, jossa esitellään nuorten maahanmuuttajien kohdalta ne avain asemassa olevat tekijät, joiden avulla nuorella on hyvät mahdollisuudet kiinnittyä menestyksellisesti Suomalaiseen yhteiskuntaan ja opintoihinsa.

1. Nuoren ja hänen perheensä mukaan ottaminen päätöksentekoprosessiin.
2. Nuoren mahdollisuus luoda sosiaalinen verkosto ja olla vuorovaikutuksessa kantaväestön kanssa.
3. Tehokas ja merkityksellinen suomen kielen koulutus.
4. Nuoren mahdollisuus saada yleissivistävä koulutus ja peruskoulun päättötodistus.
5. Joustava pitkän ajan suunnitelma ja tavoitteellinen uraohjaus sisältyvät kotoutumissuunnitelmaan.

Kuvio 2. Key elements of succesful educational path of young immigrants. (Hiltunen 2011, 70.)

2.4 Työllistymispolut

Työllistymispoluilla tuettiin maahanmuuttajien työllistymistä laajentamalla työelämäkontakteja ja avaamalla joustavia polkuja osaamisen kehittämiseen. Vain pieni osa projektin asiakkaista oli sellaisia, joilla oli hyvät mahdollisuudet työllistyä suoraan avoimille työmarkkinoille. Heille projekti antoi henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa työnhakuun esim. päivittämällä työhakemuksia ja ansioluetteloita sekä avustamalla yhteydenotoissa työnantajiin. Projekti antoi ohjausta ja neuvontaa myös työssäoppimiseen valmentautumisessa sekä järjesti työnhakuvalmennusta. Projekti oli apuna maahanmuuttajien kesätyöpaikkojen haussa ja tarvittaessa myös mukana tukihenkilönä työhaastatteluissa. Projekti järjesti kevään 2011 aikana kolme kesätyöhön liittyvää rekrytointitilaisuutta. Lisäksi yhteistyössä MoniNetin kanssa järjestettiin kesätyöinfo keväällä 2011.

2.4.1 Työelämäsertifikaattikoulutus

Amiedun COFI-projekti kehitti valtakunnallisen maahanmuuttajien työelämätietouden lisäämisen koulutuksen, työelämäsertifikaatin. Työelämäsertifikaatti on osaamissertifikaatti, jonka sisältönä ovat työelämän pelisäännöt ja työolainsäädännön perusasiat. Koulutusmateriaalista ja Internetissä tehtävästä kokeesta on tehty useita kieliversioita. Projekti hankki Rovaniemelle työelämäsertifikaattijärjestelmän käyttäjäkoulutusta eri yhteistyökumppaneille. Projekti järjesti työelämäsertifikaattivalmennusta ja testitilaisuuksia myös maahanmuuttajille, mm. Eväitä ammatillisiin opintoihin -koulutuksessa oleville opiskelijoille ja tuotantoalojen Kiriryhmän opiskelijoille.

2.4.2 Työssäoppimisen ohjaus ja työnantajakäynnit

Projekti oli vahvasti mukana suunnittelemassa molempien työvoimapolitiittisten koulutusten työssäoppimisjaksoja ja oli mukana etsimässä opiskelijoille työharjoittelupaikkoja yhteistyössä ohjaavan opettajan kanssa. Työssäoppimisjaksoille valmistautuminen tapahtui projektin toimesta työelämän sanaston opiskelulla ja työelämätietouden lisäämisellä. Projektisuunnittelija oli mukana sopimassa työnantajien kanssa työssäoppimisjaksoista ja oli mukana loppuarvioinneissa.

Eväitä ammatillisiin opintoihin -koulutuksessa kokeiltiin hajautettua työssäoppimisen mallia eli opiskelijat olivat ensimmäisellä työssäoppimisjaksolla työpaikalla kolme päivää viikosta ja kaksi päivää oppilaitoksessa purkamassa työpaikan ja työtehtävien asioita. Tällainen hyväksi koettu malli sopii erinomaisesti matalan kynnyksen aloituksena vieraaseen työyhteisöön. Työpaikalla vastaan tulleet haasteet ja kielelliset epäselvyydet pystyttiin heti purkamaan ryhmässä saman viikon aikana opettajan johdolla. Hyväksi käytännöksi työssäoppimisen kokemuksista nostettiin myös parityöskentely, eli maahanmuuttaja oli työpaikalla suomalaisen työntekijän parina, jolloin huonommallakin kielitaidolla työtehtävissä saavutettiin onnistumisia mallioppimisen kautta.

Työllistymispoluista vastaava projektisuunnittelija teki projektin aikana 2009 - 2011 työnantajakäyntejä. Tavoitteena oli selvittää työnantajilta maahanmuuttajien työllistymisen mahdollisuuksia, tarjota tietoa olemassa olevista työllistämisen tukimuodoista ja projektin palveluista. Samalla selvitettiin työnantajien mielipiteitä maahanmuuttajista ja heidän työllistymismahdollisuuksistaan silloisessa taloustilanteessa.

Toisena tavoitteena työnantajakäynneillä oli työvoimapolitiittisen koulutuksen työharjoittelupaikkojen hankinta, työnantajien valmentamista harjoitteluun, opiskelijoiden valmentamiseen työharjoitteluun sekä työharjoittelun arviointiin yhdessä opiskelijoiden, opettajan, projektin ja työnantajan kanssa.

Työnantajakäyntien yhteydessä selvisi mm. seuraavia asioita:

- Työnhakijoista on hyvä olla kirjalliset esittelyt, esim. työnhakijan portfolio, ansioluettelo, josta käy ilmi henkilön tiedot ja osaaminen.
- Maahanmuuttajataustaisen puutteellinen kielitaito ei usein ole itse työtehtävissä niin ongelmallinen kuin esim. puutteellinen työmotivaatio. Puutteellinen kielitaito vaikeuttaa enemmänkin perehtymistä, työohjeiden ymmärtämistä sekä työturvallisuusohjeiden ymmärtämistä.
- Työpaikalle ei yleensä haluta ulkopuolista perehdyttäjää/työnohjaajaa.
- Työnantajat pitivät oppilaitoksissa suoritettua työelämäsertifikaattia hyvänä perehdytyksen välineenä.

2.5 Monikulttuurisuusosaamisen kehittäminen

Oppilaitoksessa, jossa opiskelee maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita, huomioitiin projektin aikana myös opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä opiskelijoiden kouluttaminen monikulttuurisuusasioissa. Koulutuksissa painotettiin erityisesti eri kulttuureista tulevien opiskelijoiden kohtaamista ja sitä, että kohtaamiseen ei ole olemassa käsikirjaa. Vain kohtaamalla monenlaisia opiskelijoita, oppii kohtaamaan. Projektin toimesta vietiin tietoa myös maahanmuuttajaväestöstä Lapissa ja Rovaniemellä, avattiin termistöä ja oikaistiin vääränlaisia käsityksiä ja uskomuksia.

Projektin kehittämisryhmältä saadun palautteen mukaan tietoisuus maahanmuuttajaopiskelijoiden mukana olosta eri koulutuksissa on lisääntynyt. Opettajat ja ohjaushenkilöstö ovat alkaneet aktiivisemmin tiedostaa ja huomioida maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden erityistarpeita. Räätelöityjä ratkaisumalleja opintojen etenemiseksi on pohdittu aikaisempaa tarkemmin. Yhteistyö opiskelijoiden ja verkoston kanssa on tiivistynyt. Monikulttuurisuusosaaminen Lapin ammattiopistossa, Lapin matkailuopistossa, Lapin urheiluopistossa ja Rovaniemen ammattikorkeakoulussa on lisääntynyt sekä opetus- ja ohjaushenkilöstöllä että opiskelijoilla.

Projektin aikana kohdattiin usein kysymyksiä siitä, kuinka toimia ja kohdata maahanmuuttajataustainen henkilö ja miten suhtautua eri kulttuureihin ja toimintatapoihin. Projektin kokemuksesta ohjekirjaa kohtaamiseen ei ole, mutta tiettyjen käsitteiden ja teorioiden ymmärtäminen helpottaa toimimista monikulttuurisessa ympäristössä.

Lapin ammattiopiston lähihoitajaopiskelijoista asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelmaopinnoista viisi opiskelijaa tekivät opinnäytetyönään yhteistyössä projektin kanssa kohtaamiskortit. Opiskelijat keräsivät materiaalin ja aineiston kortteihin ja projekti julkaisi ja painatti kortit. Kohtaamiskortteihin koottiin lyhyitä ohjeita eri kulttuurien kohtaamiseen, esimerkiksi, miten aikakäsitys, valtaetäisyys, yksilöllisyys ja yhteisöllisyys, maskuliinisuus ja feminiinisyys sekä erilaiset uskonnot näkyvät eri kulttuureissa. Kohtaamiskortteihin koottiin myös käytännön ohjeita, esimerkiksi tulkin tilaukseen ja käyttöön sekä tärkeitä yhteystietoja maahanmuuttajien kanssa toimivista tahoista.

Esimerkkejä kortin sivuista

Yhteisökeskeisen kulttuurin piirteitä

Yhteisöllisessä kulttuurissa kasvaneelle opiskelijalle voi olla itsestänselvyys, että esim. perheen jäsenen sairastuessa tai asioiden hoidon niin vaatiessa yhteisön etu menee yksilön omien etujen edelle. Tämä voi näkyä esim. poissaoloina koulusta.

Täysi-ikäisenkin opiskelijan valintoihin voivat vaikuttaa hyvin paljon perheen ja yhteisön toiveet ja tavoitteet. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että muista kulttuureista tulevilla on oikea kuva suomalaisesta koulujärjestelmästä ja opiskelumahdollisuuksista. Jotta ristiriidoilta valinnoissa vältyttäisiin, on hyvä järjestää maahanmuuttajaperheille tilaisuuksia, joissa annetaan heidän omalla kielellään tietoa esim. koulutuksiin liittyvistä asioista.

Suuri valtaetäisyys oppilaitosympäristössä

- Oppilaan ja opettajan välinen suhde ei ole tasa-arvoinen.
- Opettajia kunnioitetaan. Vanhempia opettajia kunnioitetaan enemmän kuin nuorempia.
- Opiskeluprosessi on opettaja-keskeinen ja –lähtöinen.
- Luokassa oletetaan olevan tiukka kuri.
- Opettaja panee alkuun kaiken kommunikaation, opiskelijat saavat puhua vain silloin kun sitä pyydetään.
- Opettajia ei koskaan julkisesti kritisoida tai heitä vastaan asetuta – ei edes koulun ulkopuolella.
- Se, mitä opetuksessa oppilaalle siirtyy, on opettajan henkilökohtaista viisautta.

Käsitteitä

Pakolainen on henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Hän on joutunut jättämään kotimaansa, koska hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi.

Kiintiöpakolainen on henkilö, jolla on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun (UNHCR) myöntämä pakolaisen asema. Hän saapuu maahan valtion määrittelemän pakolaiskiintiön puitteissa. Viime vuosina Suomen pakolaiskiintiö on ollut 750 vuodessa.

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee turvaa vieraasta valtiosta. Suomesta turvapaikkaa hakeva voi hakea sitä heti rajalla tai maahantulon jälkeen poliisilta. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää pakolaisstatus henkilökohtaisen vainon perusteella. Oleskelulupa Suomessa voidaan myöntää myös suojelutarpeen perusteella, kun turvapaikanhakijaa uhkaa epäinhimillinen kohtelu kotimaassaan. Köyhyys ei oikeuta saamaan turvapaikkaa. Turvapaikanhakijasta tulee pakolainen vasta, kun hänelle myönnetään turvapaikka.

Kuvio 3. Kohtaamiskortit.

3 PROJEKTIN HYVÄT KÄYTÄNNÖT

Tässä osiossa esitellään projektin hyviä käytäntöjä. Projektissa kehitetyt hyvät käytännöt, mallit ja materiaalit ovat koottu Rovapolut-projektin Internet sivuille ja ne löytyvät kaikki www.lao.fi/rovapolut osoitteesta.

3.1 Koulutuspolut -tiimi

Projekti käynnisti Koulutuspolut -tiimin toiminnan keväällä 2010. Tiimissä on mukana perusaste, toisen asteen oppilaitokset, ammattikorkeakoulu, yliopisto, kotoutumiskoulutusta järjestävät tahot, Rovaniemen TE-toimisto, Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimisto, Lapin ELY-keskus sekä eri hankkeita.

Tiimin toiminnalle määriteltiin yhteistyössä tavoitteet, joita ovat mm. alueen koulutustarjonnan kehittäminen, ohjauksen selkeyttäminen, tieto-, neuvonta- ja ohjaukspalvelujen kehittäminen, toimijaverkoston kehittäminen.

Koulutuspolut -tiimin toiminta, työskentelytavat ja kokoontumiset sovitaan yhdessä mukana olevien toimijoiden kanssa. Tiimi kokoontuu kolme kertaa vuodessa; tammikuussa, toukokuussa ja syyskuussa.

Tiimin tapaamisissa on käsitelty ajankohtaisia asioita ja käsitelty eri teemoja, mm. kielitaidon arvioinnin kehittäminen ja yhteisen käsityksen luominen, nivelvaiheyhteistyön tiivistäminen, tiedonsiirron käytännöt.

Tiimin toiminta on tiivistänyt toimijoiden välistä yhteistyötä ja tehnyt toimijat toisilleen tutuiksi. Tiimin jäsenillä on yhtenäinen käsitys koulutusmahdollisuuksista ja kielitaitotason vaatimuksista. Tiedotus ajankohtaisista asioista on lisääntynyt ja tärkeät tiedot koulutuskentällä välittyy nopeasti toimijalta toiselle. Tiimin toiminta on myös ehkäissyt päällekkäistä työtä. Koulutuspolut -tiimin terveisiä on viety eteenpäin MAKO-verkostoon, jolloin tietoisuutta on levitetty myös laajemmalle verkostolle.

Koulutuspolut -tiimin toiminta on koettu hyväksi ja tarpeelliseksi jokaisen toimijan mielestä. Tiimi on tällä hetkellä ainoa Rovaniemellä toimiva koulutuksiin keskittynyt foorumi, jossa välitetään ja saadaan tietoa ja toimitaan yhteisen työn helpottamiseksi ja maahanmuuttajataustaisten poluttamiseksi koulutuksesta toiseen. Koulutuspolut -tiimin toiminta on ollut tiivistä ja toimijat ovat verkostoituneet keskenäänkin paremmin kuin ennen tiimin toiminnan käynnistämistä. Tiimin jäsenet ovat olleet aktiivisia ja tuoneet ajankohtaisia asioita ja teemoja kokouksen käsittelyyn. Myös eri projektit ovat esitelleet hyviä käytäntöjään ja niitä on saatu levitettyä eteenpäin. Toiminnan vaikutukset ovat olleet toimijoiden asiantuntemuksen lisääntyminen ja toimijoiden nivoutuminen tiiviisti toisiinsa.

Koulutuspolut -tiimin hyvää mallia on levitetty ja siitä on kerrottu eri tilaisuuksissa ja tapahtumissa. MAKO-verkoston kautta tietoisuus tiimin olemassaolosta on levinnyt suuremmalle verkostolle ja koko Lapin läänin alueelle. Rovaniemen Koulutuspolut -tiimin mallia levitettiin mm. Meri-Lapin MAKO-verkostolle.

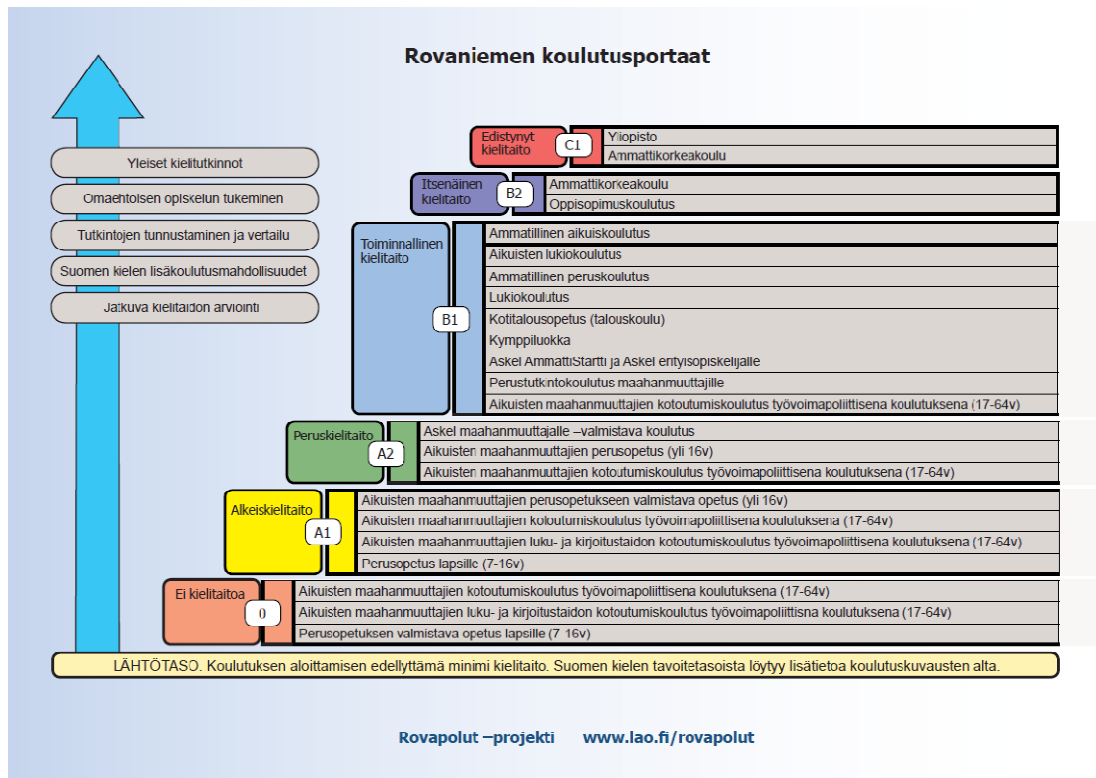
Koulutuspolut -tiimin toimijoiden tavoitteena on jatkaa toimintaa ja pitää yhteistyössä yllä tiimiä projektin päättymisen jälkeen. Tapaamiset järjestetään jatkossa kiertävänä kokousjärjestelyinä eli jokainen taho/toimija kutsuu tiimin kokoon vuorollaan. Tiimin toiminta koetaan niin tarpeelliseksi, että useimmat tahot ovat jo sitoutuneet koollekutsumiseen ja seuraava tapaaminenkin on jo sovittu projektin jälkeen.

3.2 Rovaniemen koulutusportaat

Projekti kartoitti yhteistyössä Koulutuspolut -tiimin kanssa maahanmuuttajataustaisille suunnattua koulustarjontaa Rovaniemellä ja kokosi sen pohjalta Rovaniemen koulutusportaat -mallin. Koulutusportaisiin on koottu eri kouluasteiden esittelyt, suomen kielitaidon vaatimus lähtötasolta, yhteystiedot eri koulutuksen järjestäjistä ja ohjeita hakeutumiseen. Koulutusportaat kuvattiin porraskuviona ja sen lisäksi siihen liitettiin tekstiosiot kullekin koulutukselle ja kielitaitoarviolle. Koulutusportaisiin haluttiin tuoda näkyväksi eurooppalaisen viitekehysten mukaiset kielitaitotasojen asteikot, jotta eri toimijat ja yhteistyötahot tulisivat tietoisemmiksi suomen kielen merkityksestä eri koulutuksissa ja taitotasojen olemassaolosta. Eri kouluasteilla vaaditaan erilaista kielitaitoa, joten sen huomioiminen koulutukseen ohjauksessa on merkittävää. Lisäksi koulutusportaisiin liitettiin lisämateriaalina lyhyt info eurooppalaisesta viitekehyksestä, tutkintojen tunnustamisesta ja vertailusta, yleisistä kielitutkinnoista, suomen kielen lisäkoulutusmahdollisuuksista ja ohjausta ja neuvontaa antavista tahoista.

Koulutusportaat julkaistiin keväällä 2011 ohjauksen työvälineeksi eri toimijoille ja yhteistyötahoille (opetus- ja ohjaushenkilöstölle) maahanmuuttajataustaisten ohjaukseen. Koulutusportaiden avulla eri toimijat löy-

tävät koulutuksen perustiedot yhdestä paketista. Koulutusportaat helpottavat maahanmuuttajataustaisten oikea-aikaisiin ja soveltuviin koulutuksiin ohjausta ja kuvion avulla maahanmuuttajataustaisen on helpompi hahmottaa koulutustarjontaa ja eri koulutuksiin vaadittavaa kielitaidon tasoa sekä suomalaista koulutusjärjestelmää. Projektin kokemuksesta ja yhteistyötahoilta saadun palautteen perusteella koulutusportaat toimivat parhaiten ohjaustyössä asiakkaan kanssa yhdessä kuin erillisenä asiakkaalle annettavana tai jaettavana materiaalina.

Kuvio 4. Rovaniemen koulutusportaat.

Koulutusportaat -mallin myötä koulutuksiin ohjaaminen on helpottunut ja nopeutunut. Koulutusportaat -mallin kokoamisvaiheen jälkeen myös toimijoiden välinen yhteistyö on tiivistynyt maahanmuuttajataustaisten koulutuspoluilla ohjaamisessa. Vaikutukset ovat olleet pelkästään myönteisiä ja sellaisia, joita projekti-suunnitelmassa on ennakoitu.

Koulutusportaat -mallia on esitelty useissa koulutuksissa ja tapahtumissa alueellisesti ja valtakunnallisesti. Sitä on myös levitetty ja siirretty kiinnostuneille tahoille sellaisenaan sekä muokattavana power point -versiona, josta puuttuu paikallistieto.

3.3 Suomen kielen testi

Valtakunnallinen suomen kielen testi antaisi yhteismitalliset valintakriteerit ammatillisille oppilaitoksille, mutta sellaisen testin vielä puuttuessa täytyy oppilaitosten itse kehittää kielitestausta. Kielitestin tarkoituksena on määrittellä kielitaitotason lisäksi oppimiskykyä ja kykyä omaksua suomen kieli. Jos hakija ei tule valituksi koulutukseen, hänet pitäisi ohjata sellaisen palvelun piiriin, joka auttaa löytämään toisen opiskeluvaihtoehdon. (Kaivola 2012, 50.) Projektin kehittämän kielitestin avulla pyrittiin siihen, että se on enemmän

ohjaava kuin karsiva. Pitää kuitenkin muistaa, että kielitesti ei yksinään ratkaise, pääseekö hakija opiskelemaan tai mihin ryhmään, vaan kielitaito on vain yksi edellytys monien muiden joukossa.

Kielitestiä kehitettiin yhteistyössä projektin, S2-opettajien ja opinto-ohjaajien kanssa koko projektin ajan. Keväällä 2012 pilotoitiin ensimmäinen ohjaava kielitesti. Kielitestin avulla selvitettiin, ohjataanko hakija ASKEL maahanmuuttajalle -koulutukseen (kielitaito taso A1.3-A2.2), Kiriryhmiin (B1.1) vai suoraan suomalaiseen ryhmään (B1.2). Kielitesti koostuu kirjallisesta kokeesta ja haastattelusta, jossa on mukana opinto-ohjaaja ja S2-opettaja pareittain. Haastattelu antaa tietoa opiskelijan motivaatiosta ja soveltuvuudesta alalle. Kielitestin käyttöä kokeiltiin myös aikuiskoulutuksessa.

Kaikki yhteishaussa Lapin ammattiopistoon, Lapin matkailuopistoon ja Lapin urheiluopistoon hakeneet maahanmuuttajataustaiset henkilöt, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, kutsutaan kielitestiin.

3.4 Maahanmuuttajien ammatillinen perustutkintokoulutus

Projektin aikana pohdittiin usein maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden pääsyä ammatilliseen koulutukseen sekä koulutuksen läpäisyä. Lapin ammattiopiston palvelualueilla oli käynnistynyt lukuvuonna 2008 - 2009, ennen projektin käynnistymistä, 1+3 koulutuskokeilu, jossa oli mukana kaikki ammattialat. Koulutuksen kokemuksista opittiin, että koulutusmalli toimisi paremmin, kun se suunnattaisiin erikseen tuotantoaloille ja palvelualoille. Keskustelusta innostuivat Lapin ammattiopiston tuotantoaloilla koulutusten kehittämisestä vastaavat henkilöt. Koulutusten kehittämistä varten projekti kokosi kehittämistyöryhmän, jossa oli mukana tuotantoalojen toimialajohtaja, S2-opettaja, opinto-ohjaaja sekä nuorisokoulutuksen että aikuiskoulutuksen koordinoinnista vastaavat henkilöt. Ryhmä työsti maahanmuuttajien ammatillisen perustutkintokoulutuksen toteuttamissuunnitelmaa, jossa painotettiin huomattavan paljon suomi toisena kielenä opetusta ja erityisesti ammattisanaston oppimista. Näin sai alkunsa maahanmuuttajille tarkoitettu tuettu opiskelijaryhmä, tuotantoalojen Kiriryhmä.

Ensimmäinen pilottiryhmä valittiin lukuvuodelle 2010 - 2011 yhteisvalinnan kautta tuotantoaloille hakevista opiskelijoista, joiden äidinkieli oli muu kuin suomi, ja joiden kielitaito oli vielä puutteellinen. Heillä katsottiin kuitenkin olevan edellytyksiä hankkia ammatillisissa opinnoissa vaadittava kielitaitotaso (B1-B2) tuetun opiskeluvuoden aikana. Kielitestin perusteella S2-opettajat ja opinto-ohjaajat tekivät esityksen opiskelijavalinnoista Kiriryhmään. Ryhmään valittiin 12 opiskelijaa ja heidät otettiin suoraan opiskelijoiksi perustutkintoon, jonka he aikataulun mukaan suorittavat neljässä vuodessa. Koulutuksen tavoitteena oli, että opiskelijat voisivat ensimmäisen tuetun vuoden jälkeen siirtyä suoraan suomalaiseen ryhmään opiskelemaan valitsemaansa ammatillista perustutkintoa.

Tuetun vuoden opiskelun keskiössä olivat suomen kielen taidon kehittäminen, matemaattisten taitojen kehittäminen, tietotekniikka taitojen kehittäminen, mutta myös suomalaisen koulutusjärjestelmän pelisääntöjen opetteleminen, esim. ajankäyttö ja aikataulut. Koulutukseen nivottiin vahvasti mukaan oman alan hallitunteja, joiden aikana opiskelijat olivat kukin oman alansa työsaliopetuksessa joko seuraamassa ja työturvamääräysten sallimissa rajoissa myös osallistumassa tekemiseen. Kirivuoden tarkoituksena on, että opiskelijat saavat mahdollisuuden kieriä kiinni tietojaan ja taitojaan, jotta heillä olisi realistiset mahdollisuudet selviytyä normaaliryhmissä suomenkielisten kanssa opintojen seuraavat kolme vuotta.

Keskeinen osa suomi toisena kielenä opetuksesta oli yhdistää ammattialaan opiskelu, ammattialan termistö ja tekstitaitojen opiskelu. Koulutuksessa kokeiltiin myös pariopettajuutta. Opiskelijoita voitiin näin ollen

jakaa taitotasojen mukaan ja antaa heille enemmän henkilökohtaista ohjausta. Opiskelijat kokosivat itselleen oman ammattialansa kuva-sanakortiston, joita hyödynnettiin mm. työsalijaksoilla, kieliopin opiskelussa.

Muutamit kirivuoden n. 40-vuotiaista opiskelijoista siirtyivät kirivuoden jälkeen aikuiskoulutukseen, ja onkin tarkoitus, että Kiriryhmä voisi jatkossa olla entistä selvemmin nuorten ja aikuiskoulutuksen yhteistyötä.

Kiriryhmän opetuksesta saatujen kokemusten perusteella voidaan sanoa, että ryhmä on erittäin tarpeellinen. Kiriryhmää tarvitaan erityisesti paikkaamaan liian suurta aukkoa kotoutumiskoulutuksen ja ammattiopintojen välissä. Kiriryhmän opiskelijoiden suomen kielen taito on selvästi vahvistunut, mutta ammattiopintojen kannalta erityisen tärkeää on se, että he ovat oppineet oman alansa sanastoa. Koska opiskelu vieraalla kielellä vaatii paljon enemmän aikaa ja jaksamista, maahanmuuttajataustaiset hyötyvät myös siitä, että 120 opintoviikon opinnot jakautuvat neljälle vuodelle. Elokuussa 2012 käynnistyi jo kolmas Kiriryhmä tuotantoaloilla.

Lapin ammattiopiston palvelualoilla maahanmuuttajataustaisille perustutkinto-opiskelijoille 1+3 -mallia kokeiltiin uudestaan pilottiryhmän (2008-2009) jälkeen syksyllä 2011. Kielitestin perusteella ryhmään valittiin S2-opettajien ja opinto-ohjaajien esityksestä yhdeksän opiskelijaa.

Projektin puitteissa laadittiin ryhmän opiskelusuunnitelma. Ensimmäiseltä vuodelta saatiin paljon kokemusta opintokokonaisuuden toimivuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Opetussuunnitelmaa tarkennettiin vielä ja lopulta se alkoi saada opiskelijan tarpeisiin vastaavan muotonsa.

Palvelualojen 1+3 -vuosi koostuu ammattitaitoa täydentävistä opinnoista, paikallisesti tarjottavasta ammattillisesta tutkinnon osasta ja vapaasti valittavasta suomen kielen kokonaisuudesta. Vapaasti valittava kokonaisuus palvelualan suomi sisältää runsaasti sekä yleisesti kielitaitoa syventäviä että ammattillista kielitaitoa kehittäviä kokonaisuuksia. Opintojen tärkein tavoite onkin kehittää opiskelijan kielitaitoa ja sanastoa monipuolisesti siten, että hänellä olisi riittävästi valmiuksia opiskella seuraavana vuonna suomalaisten perustutkinto-opiskelijoiden ryhmässä.

Kokemusten perusteella voidaan todeta, että kuten tuotantoaloillakin, myös palvelualoilla 1+3 -malli on tarpeellinen ja onnistunut. Maahanmuuttajataustaisen opiskelijan on kurottava välimatkaa umpeen suomalaiseen opiskelijaan nähden niin kielellisesti kuin myös opiskelutaidollisesti. Suomalaiset opiskelutavat, -käsitteet ja -käytänteet, kuten esim. Problem Based Learning -pedagogiikka käsitekarttoineen, Optima-oppimisympäristö ja ammattiosaamisen näyttö, vaativat kielen ohella totuttelua, sulattamista ja ymmärtämistä, joten ensimmäinen tuettu opintovuosi on todella tarpeen.

Syksyllä 2012 palvelualoilla alkoi toinen 1+3-ryhmä, jonka kielitaitotaso (B1.1) oli edellistä vuotta tarkemmin seulottu onnistuneen kielitestauksen ansiosta. Kielitestiä kehitettiin projektin ja Lapin ammattiopiston S2-opettajien yhteisvoimin ja keväällä 2012 se oli käytössä. Kielitaitotaso ei kuitenkaan ole ainoa edellytys joustavalla valinnalla hakeneiden opiskelijoiden valinnassa. Opiskelijan on myös osoitettava soveltuvuutensa hakemalleen alalle eikä se B1.1 kielitaitotasolla aivan yksinkertaista. Opiskelija voi olla hyvinkin soveltuva hakemalleen alalle, mutta puutteellisen kielitaidon vuoksi hänen soveltuvuutensa voidaan arvioida heikoksi. Palvelualojen haku- ja valintaprosessia onkin jatkossa kehitettävä.

3.5 Suomi toisena kielenä -opetus Lapin ammattiopistossa

Projektin aikana toteutettiin laajasti suomi toisena kielenä -opetusta Lapin ammattiopistossa. Usein maahanmuuttajataustaiset opiskelijat osallistuvat muiden opiskelijoiden mukana äidinkielen ryhmiin. Maahanmuuttajaopiskelijoilla ei ole joitakin harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta kuitenkin valmiuksia suorittaa äidinkielen opintoja suomea äidinkielenään opiskelevien kanssa. Opettajan pitäisi pystyä opettamaan kahta eri kurssia yhtä aikaa, koska suomi toisena kielenä ja äidinkielen sisällöt, painotukset ja arvioinnin kohteet poikkeavat toisistaan. Kun maahanmuuttajataustainen opiskelija opiskelee perustutkintoa joko suoraan kolmivuotisena koulutuksena tai Kiriryhmän jälkeen, hänelle kuuluvat äidinkielen teemojen sijaan suomi toisena kielenä (S2)-teemat. S2-teemojen opetussuunnitelma on laadittu Opetushallituksen opetussuunnitelman pohjalta. S2-teemojen tunneilla käsitellään esimerkiksi lauseenvastikkeita ja partisiippeja, jotta opiskelijat saisivat eväitä ymmärtää oppikirjojensa ja –materiaaliensa usein erittäin monimutkaista kieltä. Lisäksi tarjotaan mahdollisuutta osallistua S2-tukikursseille ensimmäisen opiskeluvuoden aikana: ääntämisen kurssi tai kirjoittamisen apukurssi sekä opintojen aikana läksypajaan.

Tavoite on, että kaikki Lapin ammattiopiston maahanmuuttajataustaiset opiskelijat osallistuvat S2 -opetukseen. Jopa silloin kun opiskelijan kielitaito on C1 tai C2, hän hyvin todennäköisesti hyötyisi suomi toisena kielenä opetuksesta erityisesti kirjoittamisen suhteen. Tällöin opiskelija voisi käydä osan kursseista äidinkielen, osan S2-ryhmässä.

Äidinkielen teemoja vastaavat seuraavat S2-teemat (ensin on mainittu äidinkielen teema, sitten S2):

- Opiskelun perustyökalut	→	Opiskelun perustyökalut
- Mediaosaaminen ja monikulttuurisuus	→	Suomalainen kulttuuri ja media
- Ammatillinen vuorovaikutus ja viestintä	→	Ammattisuomi ja viestintä
- Kielenhuolto ja kirjallinen viestintä	→	Tekstitaitojen syventäminen.

Luonnollisesti maahanmuuttajataustainen opiskelija oppii suomea myös muilla kuin suomen tunneilla, koska hän käyttää suomen kieltä koko ajan. Tällöin onkin erityisen tärkeää, että hänellä on koko kolmen opiskeluvuoden aikana mahdollisuus osallistua S2-opetukseen, jotta hän saa jäsennettyä oppimaansa kieliaines- ta ja saa tarvittaessa tukea ammattitaitoiselta opettajalta, joka ymmärtää mahdollisten kielen ongelmien syitä ja osaa auttaa opiskelijaa saavuttamaan yhä paremman kielitaidon.

S2-teemojen yhtenä tavoitteena on siis kehittää edelleen opiskelijan suomen kielen taitoa sekä opiskella vaativia suomen kielen rakenteita. Nämä opinnot ovat sellaisia, joita äidinkielen kursseilla ei opetella lainkaan. S2-teemat ovat melko raskaita opiskeltavia, koska niihin kuuluvat kielitaitoaineksen lisäksi myös samat aihepiirit ja opiskeltavat asiat kuin äidinkielen teemoihin. Samoin kuin äidinkielen teemoihin, myös S2-teemoihin kuuluu erilaisia ammattitaitoa tukevia sisältöjä, esim. tuotetaan ammatissa tarvittavia tekstejä.

S2-teemojen sisällön jakaminen suomen kielitaidon ja ammatillisen viestinnän taitoihin on tottakai keinotekoinen, koska käytännössä kielitaitoa opiskellaan ammatillisten tekstien ja vuorovaikutustilanteiden kautta. On kuitenkin tärkeä ymmärtää, että S2-sisällöt ovat niin olennainen ja tärkeä osa teemoja, että ei ole mahdollista opettaa yhtä aikaa äidinkieltä ja suomea toisena kielenä molempien opetuksen kärsimättä. Ei siis kannata yhdistää samaan ryhmään äidinkielen ja S2-opiskelijoita.

S2-teemojen opetusryhmät muodostuvat eri ammattialojen opiskelijoista, mutta samaan ryhmään ei ole mahdollista yhdistää esim. palvelualojen ja tuotantoalojen opiskelijoita aivan samalla tavalla kuin heitä ei ole järkevää yhdistää samaan äidinkielen teeman ryhmään. Jo tuotantoaloilla opiskellaan niin monia eri

ammattiteja, että S2-teeman opettaja joutuu eriyttämään opetusta esim. luontoalan, vaatetusalan, sähköalan jne. mukaan.

Kun valtakunnallinen opetussuunnitelma muuttuu seuraavan kerran, on mielenkiintoista nähdä, muuttuvatko tällä hetkellä toivomuksena olevat ohjeet maahanmuuttajataustaisten suomen opetuksesta velvoittaviksi. Jos näin käy, Lapin ammattiopistolla on jo toimiva malli valmiina käytössä.

3.6 Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjaussuunnitelma

Projektin yhtenä tavoitteena oli tuottaa Rovaniemen koulutuskuntayhtymälle maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjaussuunnitelma, jossa huomioidaan asiakaslähtöisesti koulutusneuvonta- ja ohjaus, hakeutumisasiheiden ohjaus, opintopolulla ohjaus ja valmistumisiasiheiden ohjaus (sekä tieto- ja neuvontapalvelut) eri koulutuksissa. Tavoitteena oli saada työkalu koulutuskuntayhtymän henkilökunnalle, opetus- ja ohjaustyötä tekeville.

Suunnitelman avulla ehkäistään maahanmuuttajien syrjäytymistä ja työttömyyttä sekä tuetaan opinnoissa edistymistä, läpäisyn tehostamista ja valmistumista. Opiskelijat ovat tietoisia omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan, he sitoutuvat opintoihinsa ja etenevät suunnitelmallisesti.

Suunnitelmassa tehdään näkyväksi eri toimijoiden roolit ja tehtävät maahanmuuttajataustaisen opiskelijan ohjaamisen erityispiirteistä eri opintopolun vaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toiminnat ja toteuttajat/tekijät. Suunnitelma avaa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjausta ja tukitoimia opintojen aikana ja auttaa esim. opettajaa hahmottamaan, minkälaisia välineitä ja keinoja sekä yhteistyötoimijoita opiskelijan opintopolulle voi liittyä.

Suunnitelmassa huomioidaan nuorten- ja aikuisten ammatillisen koulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen ohjauksen erityispiirteet ja se täydentää olemassa olevia ohjaussuunnitelmia. Esimerkiksi nuorten koulutuksen osalta suunnitelma täydentää opintojen ohjauksen järjestämisen suunnitelmaa ja ammattikorkeakoulutuksen osalta esteettömyyssuunnitelmaan.

Suunnitelmassa on kuvattu jo olemassa olevia toimintoja sekä projektin aikana kehitettyjä toimintoja, mm. suomen kielen testi ja testin järjestäminen, suomi toisena kielenä opetus ja sen järjestäminen, yhteishakuinfot jne. Suunnitelmaa hyödynnetään myös lappilaisten toisen asteen ammatillisten oppilaitosten hyvinvointisuunnitelmatyössä (OHOS-hankkeessa).

3.7 Maahanmuuttajakoulutusten koordinaattorin toimenkuva

Maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista tulee suurin osa hakeutumaan ammatilliseen peruskoulutukseen joustavan valinnan kautta. Jotta maahanmuuttajataustaiset osaavat hakeutua koulutukseen, he tarvitsevat asiantuntevaa ohjausta. Maahanmuuttajat eivät yksin kykene hankkimaan tarvittavaa tietoa koulutukseen hakeutumisesta ja käsittelemään välitettyä tietoa. Asiantuntevalla ohjauksella voidaan vähentää epäselvyyksiä. (Kaivola 2012, 56.) Projektin kokemuksesta ja Koulutuspolut -tiimin jäsenten mielestä Rovaniemellä on tarve maahanmuuttajataustaisten koulutukseen ohjaavalle henkilölle. Maahanmuuttajataustaisten on vaikea löytää runsaasta koulutustarjonnasta itselle sopivaa tietoa ja valita sopivaa koulutusta. Asiakkaat

tarvitsevat paljon käytännön ohjausta ja tietoa koulutukseen hakeutumisvaiheessa alkaen hakulomakkeen täyttämisestä. Joustavan valinnan kautta hakeutuminen on monimutkaisempaa kuin yhteisvalinnan kautta hakeutuminen, joten jo sen vuoksi hakuohjaus vaatii enemmän aikaa ja resursseja.

Rovaniemellä maahanmuuttajien koulutuspoluilla ohjausta antavat peruskoulun, lukion ja ammatillisten koulutusten opinto-ohjaajat, Rovaniemen TE-toimiston työvoimaneuvojat, Rovala-Opiston kotoutumiskoulutusten ohjaavat opettajat, MoniNetin henkilökunta sekä muut maahanmuuttajatyötä tekevät. Koulutuspoluilla ohjauksen voidaan todeta siis olevan pirstaleista ja se vie aikaa sekä resurssia monelta eri taholta. (Suomalainen 2008, 7.) Projektin aikana tehtiin paljon asiakastyötä koulutukseen ohjauksen, neuvonnan ja tiedottamisen suhteen. Toiminta oli tarpeellista ja välttämätöntä yksilöllisillä koulutuspoluilla ohjaamisessa. Haasteena maahanmuuttajatyössä on se, että Rovaniemeltä puuttuu maahanmuuttajien ohjauksen erityistarpeisiin vastaava henkilö, joka hallitsee monenlaiset koulutuspolut ja ohjaamisen yksilöllisillä poluilla. Tähän on koottu projektin kokemuksia ohjaustyöstä ja tehtävistä, joita maahanmuuttajataustaisten koulutukseen ohjaavan henkilön (kutsutaan häntä tässä koutsiksi) toimenkuvaan tulevaisuudessa kuuluisi, jos tällainen henkilö saataisiin Rovaniemen maahanmuuttajataustaisten palvelutarjontaan.

Koutsilta vaaditaan vahvoja verkosto- ja yhteistyötaitoja, eri toimijoiden ja maahanmuuttajien koulutuspolujen tuntemista, eurooppalaisen viitekehyksen suomen kielen taitotasojen tuntemista ja opintososiaalisten tukimahdollisuuksien hallintaa. Koutsiksi on henkilö, jolla on vahva monikulttuurisuusosaaminen, kokemusta maahanmuuttajatyöstä ja hän hallitsee moniammatillisen verkostotyön sekä ohjausprosessit. Koutsiksi osaa tunnistaa aikaisempaa osaamista ja ohjata osaamis- ja ammattitaitokartoituksiin ja olla mukana osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosesseissa. Koutsilla on kehittävä työote omaa työtään sekä eri palveluita ja toimenpiteitä kohtaan.

Koutsiksi tekee kattavaa neuvontatyötä asiakkaiden ja yhteistyöverkoston kanssa. Hän antaa tietoa eri koulutusvaihtoehdoista, pääsyvaatimuksista ja kielitaitovaatimuksista. Hän antaa tietoa yhteishakuajoista, täydennyshausta, erillishakumahdollisuuksista ja muista hakuvaihtoehdoista. Koutsiksi käy kertomassa koulutusvaihtoehdoista eri kouluissa ja oppilaitoksissa yhteistyössä opinto-ohjaajien kanssa. Hän ohjaa asiakkaita ja yhteistyöverkostoa kääntymään tarvittaessa opintotoimistojen, hakutoimistojen ja opinto-ohjaajien puoleen.

Koutsiksi järjestää koulutuksista kiinnostuneille maahanmuuttajataustaisille tutustumiskäyntejä eri ammattialoille yhteistyössä opinto-ohjaajien ja asiantuntijaopettajien kanssa. Hän on tarvittaessa mukana muussa yhteistyössä koulutusten markkinoinnin ja avointen ovien järjestämisessä.

Koutsiksi antaa myös henkilökohtaista ohjausta asiakkaille oikea-aikaisen ja soveltuvan koulutuspolun löytymiseksi. Hän kartoittaa opiskelijan taustatietoja (maassa oloaikaa, koulutustaustaa, työhistoriaa, terveyden tilannetta, opiskeluvaihtoehtoja, suomen kielen taitoa yms.). Koutsiksi neuvoo opiskelijaa tarvittaessa tutkintotodistusten ja muiden dokumenttien käännettämisessä (auktorisoidut kääntäjät tai tulkkipalvelukeskus), aikaisempien koulutusten ja osaamisen selvittämisessä (OPH, Valvira), tutkintojen rinnastamis- tai tunnustamishakemusten tekemisessä. Hän ohjaa koulutukseen hakuprosessissa ja avustaa tarvittaessa hakulomakkeiden täyttämässä. Tarvittaessa koutsiksi ohjaa opiskelijaa muiden asiantuntijoiden ohjaukseen ja palveluiden piiriin. Hänellä on tarpeeksi tietoa ohjata ammatinvalinnassa ja antaa tietoa eri koulutuksista, tehdä ohjaustyötä kulttuurisensitiivisesti.

Koutsiksi on mukana Lapin ammattiopiston joustavan valinnan prosessissa, suunnittelemassa ja järjestämässä suomen kielen koetta, hän kutsuu koolle kielitestiä järjestävät toimijat. Koutsiksi on ohjaamassa opiskelijoita

opiskelupaikkojen vastaanottamisessa. Hän ohjaa myös ilman opiskelupaikkaa jääneitä opiskelijoita vaihto-
ehtoisille opintopoluille. Hän on mukana tarvittaessa myös täydennysshaun ohjauksessa.

Opintojen alkuvaiheessa koutsi tarkistaa, että kaikki opiskelijat ovat oikeissa paikoissa/koulutuksissa ja tar-
vittaessa markkinoi vapaita opiskelupaikkoja yhteistyöverkostolle. Hän tekee tiivistä yhteistyötä opinto-
ohjaajien ja ryhmänohjaajien kanssa sekä tarvittaessa nivelvaiheyhteistyötä lähettävän tahon kanssa, esim.
siirtopalaverit.

Opintopolulla koutsi ohjaa tarvittaessa opiskelijoita opintososiaalisissa asioissa, esim. opintotukihakemuk-
set, yhteistyö TE-toimiston kanssa (omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella tai kotoutumistuella). Hän
tekee yhteistyötä kuraattorin ja opintosihteerin kanssa.

Koutsi voi olla tarvittaessa mukana HOPS/HOJKS keskusteluissa ja sopimassa/järjestämässä lisä- ja tukiope-
tusta. Koutsi toimii myös opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyökumppanina, tiedonjakajana, tarvittaessa
"kulttuuritulkkina". Hän on mukana eri vaiheissa opintopolkua opiskelijan tarpeiden mukaan. Hän on yh-
dyshenkilö oppilaitoksen sisällä eri henkilöiden välillä sekä yhdyshenkilö verkoston toimijoihin.

Koutsi ohjaa tarvittaessa myös muiden asiantuntijoiden palvelujen piiriin, joita voivat olla mm. terveyden-
hoitaja, sosiaalihuolto, mielenterveyspalvelut.

Opintojen loppuvaiheessa koutsi kartoittaa opiskelijan kokonaistilanteen ja jatkosuunnitelmat yhteistyössä
ryhmänohjaajan kanssa. Hän on tarvittaessa tukena ja ohjaamassa työmarkkinoille valmistuvaa opiskelijaa.
Hän ohjaa myös jatkokoulutuksiin tarpeen mukaan ja tekee nivelvaiheyhteistyötä vielä valmistumisen jäl-
keen. Koutsi ohjaa opiskelijan tarvittaessa myös Rovaniemen TE-toimiston asiakkuuteen ja on yhdyshenki-
lönä nivelvaiheessa.

Koutsi tekee tiivistä verkostoyhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja tapaa säännöllisesti eri toimijoita verkos-
tokokoontumisissa. Hän päivittää koko ajan tietoaan ajankohtaisista asioista niin koulutus- kuin maahan-
muuttoasioissa alueellisesti ja valtakunnallisesti. Hän osallistuu verkostoyhteistyöpalaveriin ja tarvittaes-
sa myös kutsuu koolle eri organisaatioita ja tahoja. Koutsi tekee yhteistyötä verkoston eri edustajien kans-
sa, mm. peruskoulut, Rovala-Opisto, Rovaniemen Aikuiskoulu, Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoi-
misto, Lapin ammattiopisto, Lapin matkailuopisto, Rovaniemen ammattikorkeakoulu, Lapin yliopisto, Rova-
niemen kansalaisopisto, Rovaniemen TE-toimisto ja MoniNet ja toimii aktiivisesti Koulutuspolut –tiimissä ja
Rovaniemen maahanmuutto- ja kotouttamistyön (MAKO) verkostossa.

Koutsi hallitsee maahanmuuttajuuteen liittyvät erityispiirteet ohjauksessa ja opetuksessa, on linkki eri ta-
hoihin ja verkoston tuntema yhteyshenkilö. Ihanne olisi, että koutsi voi vapaammin työskennellä yli organi-
saatorajojen, eri koulujen/oppilaitosten välillä kuin opinto-ohjaajat. Hänellä on hyvä tuntemus maahan-
muuttajataustaisesta opiskelijasta jo kotoutumisaikana ja eri nivelvaiheissa sekä ennen opintojen aloitta-
mista. Hän on se henkilö, joka on yhteistyöverkostossa kaikkien tietoisuudessa koulutusalaista ja kouluas-
teesta riippumatta. Koutsi on opiskelijoille ja kaikille opiskelusta kiinnostuneille maahanmuuttajille tuttu
henkilö ja luonteva kumppani monisäikeisessä viranomais- ja työntekijäverkostossa. Koutsi katsoo opiskeli-
jan tilannetta asiakaslähtöisesti eikä eri organisaatioiden näkökulmasta. Hän hallitsee sekä nuorten että
aikuiskoulutuksen kiemurat ja tuntee oppisopimuskoulutuksen, ammattikorkeakoulutuksen ja yliopisto-
opintojenkin vaihtoehdot. Hän toimii eri koulutusmuotojen välillä yhtä sujuvasti. Hän tuntee eri tukitoimien
mahdollisuudet maahanmuuttajataustaisten erityispiirteet huomioon ottaen ja lisäksi tekee tiivistä yhteis-
työtä S2 opettajien kanssa.

3.8 Materiaaliluettelo

Projekti julkaisi vuonna 2009 info-lehdet, joihin on koottu termistöä, käytäntöjä ja toimijoita Rovaniemellä. Info-lehtien tavoitteena oli, että henkilö, jolla ei ole aikaisempaa tietoa maahanmuuttajatyöstä, saa käsityksen siitä, kuka mitäkin tekee ja kenen kanssa. Info-lehdet sekä painettiin että julkaistiin Internetissä tulos-tettavana pdf-tiedostona.

- Tietoa maahanmuuttajuudesta ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kanssa toimivista organisaatioista ja tahoista Rovaniemellä
- Tietoa ja vinkkejä työnantajille maahanmuuttajista Suomessa ja Rovaniemellä

Projekti kokosi ja julkaisi Rovaniemen koulutustarjonnan koulutusportaiden muodossa. Julkaisu sai laajaa julkisuutta alueellisesti sekä valtakunnallisesti kevään 2011 jälkeen.

Lähihoitajaopiskelijoiden opinnäytetyönä tekemiä ja projektin julkaisemia Kohtaamiskortteja painatettiin yhteensä 1500 kappaletta.

Projekti kokosi myös Maahanmuuttajat työpaikalla –pohjautysohjeet avuksi työnantajille sekä yhteistyös-sä muiden hankkeiden kanssa Väyliä työelämään -esitteen.

Lapin ammattiopistossa tehtiin seuraavia ohjeita ja sääntöjä selkeälle kielelle helpottamaan maahanmuut-tajataustaisten opiskelijoiden opintojen alkuvaihetta:

- opiskelijan opas 2012-2013
- järjestyssäännöt opiskelijoille
- tietojärjestelmien käytösäännöt opiskelijoille
- ohjeet opiskelijalle influenssaepidemian aikana
- toimintaohjeet hätätilanteessa opiskelijalle
- uusi tupakkalaki

Projektissa työstettiin myös video-opetusmateriaalia seuraaviin teemoihin:

- matematiikka
- fysiikka
- kemia
- Office ohjelmat
- AutoCad
- SolidWorks
- Autodesk Inventor Professional 2012 (CAD koneenpiirustus ohjelma)

Projekti kokosi yhteistyössä Lapin ammattiopiston, Lapin matkailuopiston ja Rovaniemen ammattikorkea-koulun opetus- ja ohjaushenkilöstön kanssa maahanmuuttajataustaisen opiskelijan ohjaussuunnitelman syksyllä 2012.

Projekti raportoi suomi toisena kielenä opetuksen kokeilusta ja julkaisi suomi toisena kielenä opetuksen toteuttamissuunnitelman.

4 YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

Kaikki keskeiset Rovaniemen maahanmuuttajatoimijat olivat projektin yhteistyökumppaneita. Lapin ammattopiston kaikissa Rovaniemen toimipisteissä ja Lapin matkailuopistossa sekä Rovaniemen ammattikorkeakoulussa saatiin näkyvyyttä monikulttuurisuusasioille. Projekti käynnisti ohjaus- ja tukipalveluita maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille Lapin ammattopistossa ja Lapin matkailuopistossa. Projekti teki yhteistyötä myös useiden Lapin ammattopiston hallinnoimien hankkeiden ja muiden alueella toimivien hankkeiden kanssa.

Projekti lisäsi Rovaseudun monikulttuurisuus tietämystä ja osaamista useilla eri tahoilla. Opetus- ja ohjaustyötä tekevien ammattitaito ja monikulttuurisuusosaaminen kehittyi, mikä on tärkeää, kun oppilaitoksissa opiskelevien maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä lisääntyy. Vaikka kaikki projektissa kehitetyt toimenpiteet eivät jäisikään elämään, henkilöstön kiinnostus ja tietoisuus asioista on kasvanut ja he tekevät omilla tahoillaan kehittävää työtä projektin jälkeenkin. He osaavat myös huomioida maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden erityispiirteet paremmin kuin ennen projektia.

Suomessa hankittu ammatillinen koulutus takaa varmimmin tien työelämään, mutta kaikilla maahanmuuttajataustaisilla ei ole mahdollisuutta saada ja hankkia sellaista kielitaitoa tai muita opiskeluvalmiuksia, mitä ammatillisen koulutuksen suorittaminen vaatii. Tällaisia ryhmiä, jotka tarvitsevat erityishuomiota ovat aikuisina maahanmuuttaneet, luku- ja kirjoitustaidottomina tulleet, sekä nuoret, jotka ovat juuri ylittäneet peruskouluiän. Aikuisina maahanmuuttaneita (noin 30-40-vuotiaita) varten pitäisi kehittää oma oppisopimusperusteinen koulutuspolkunsä. Koulutusalojen pitäisi olla sellaisia, joissa kielitaitovaatimukset eivät ole kovin korkeita. Työssäoppimisen kanssa rinnan pitäisi kulkea suomen kielen opetus ja tavoitteena olla työllistyminen ja arkielämässä selviämiseen riittävä kielitaito. Tämä polku olisi nimenomaan heitä varten, joiden kielitaito ei jo kotoutumiskoulutuksen aikana ala kehittyä ja jotka haluavat nopeasti töihin. Myös luku- ja kirjoitustaidottomina (omalla äidinkielellään) tulleet hyötyisivät nimenomaan toiminnallisesta suomen kielen opiskelusta tai opiskelun limittämisestä työn tekoon tai työpajatoimintaan.

Nuorisotakuu tulee voimaan 1.1.2013. Se tarkoittaa, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu- opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Nuorisotakuuseen liittyy myös koulutustakuu eli jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Tämä tarkoittaa yhteishaun kannalta keväällä 2013 sitä, että ensisijaisesti opiskelemaan valitaan saman vuoden aikana peruskoulunsa päättäneet ja vasta toissijaisesti muita. (Työ- ja elinkeinoministeriö, nuorisotakuu 2012.) Haasteena tulee jatkossa olemaan maahanmuuttajataustaisten pääsy ammatilliseen koulutukseen, koska suurin osa hakijoista ei ole suorittanut peruskoulua Suomessa. Toisaalta nuorisotakuu asettaa paineita oppilaitoksille myös maahanmuuttajataustaisten sijoittamiseen kotoutumisajan jälkeen.

Projektin työstäessä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjaussuunnitelmaa Rovaniemen koulutus- kuntayhtymälle, nousi esille se, että nuoret ja nuorten ammatilliseen koulutukseen hakeutuvat maahanmuuttajataustaiset tarvitsevat paljon enemmän ohjausta ja tukitoimia kuin aikuiskoulutukseen, oppisopimukseen tai ammattikorkeakouluun pyrkivät. Tuen tarve on erityisesti kielellisissä ja opiskeluvalmiuksiin liittyvissä puutteissa sekä suomalaisen koulutusjärjestelmän tuntemuksen heikkoudessa. Nuoret maahanmuuttajataustaiset hankkivat usein nopeasti sujuvan pinnallisen kielitaidon, mutta kielitaitovalmiudet opiskelua varten jäävät puutteelliseksi. Nuorten ammatillisessa koulutuksessa tulee kiinnittää erityistä huomio-

ta opintojen aloittamisvaiheen tukemiseen, kielellisten taitojen vahvistamiseen sekä osaamisen ja oppimisen vahvistamiseen. Projekti suosittelee, että Lapin ammattiopiston S2 -opettajat kokoavat Internet sivuille oman S2-opiskelijoille tarkoitetun sivun, johon kootaan kaikki maahanmuuttajataustaisen opiskelijan opin-
topolkua helpottavat materiaalit ja ohjeet.

Maahanmuuttajataustaisille loisi joustavampia polkuja oikea-aikainen ammatilliseen koulutukseen ohjaaminen, työllistämistuen ja koulutuksen yhdistäminen esim. osatutkintoja hyödyntämällä sekä työhön valmennuksen ja koulutusvalmennuksen yhdistäminen edellä mainittuihin toimenpiteisiin. Kotoutumisen eri vaiheissa työelämään siirtyminen olisi tehtävä joustavammaksi, koska työllistyminen on parasta kotoutumista suomalaiseseen yhteiskuntaan.

Koulutuspolkujen ja työllistymisen haasteina ovat nimenomaan riittävän suomen kielen opetuksen takaaminen, toiminnallisten koulutuksien kehittäminen niille, joiden kielitaito ei kehity riittävästi ja riittävä ammattien ja koulutusten avaaminen sekä koulutukseen että työelämään ohjaus. Projektin kokemuksesta yksilöllisten koulutuspolkujen löytäminen on mahdollista, mutta se vaatii ohjausta ja aikaa. Projektin aikana ja maahanmuuttajatoimijoiden verkostossa on todettu tarve maahanmuuttajataustaisten koulutuspoluilla ohjaavalle henkilölle. Projekti kokosi ja kirjasi maahanmuuttajataustaisten koulutukseen ohjaavan henkilön, koutsin, toimenkuvan tähän raporttiin. Tavoitteeksi on asetettava asiakaslähtöinen ja yksilöllinen ohjaus yli organisaatorajojen. Nivelvaiheissa yhteistyötä tarvitaan vielä nykyistä enemmän ja siihen pitääkin kiinnittää erityistä huomiota jatkossa, erityisesti S2-opettajan osallistuminen nivelvaiheisiin on suositeltavaa. S2-opettajalla on yleensä kokonaisvaltainen käsitys opiskelijan sekä kielellisistä valmiuksista että oppimisvalmiuksista ja – edellytyksistä. Myös hyvien käytäntöjen ja mallien levittämistä toimijaverkostossa suositellaan.

Tiivis ja toimiva verkostoyhteistyö on avainasemassa maahanmuuttajatyössä. Koulutuspolut-tiimin perustaminen ja toiminnan jatkuminen takaavat sen, että alueellinen ohjaus saadaan turvattua ainakin osittain ja kehittämistyö ei pääty projektin jälkeenkään.

"Rovaniemi on pieni paikkakunta, yhteistyön tekeminen on mahdollista!"

LÄHTEET

Haasjoki, E., Ollikainen, T. 2010. Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Suomen mielenterveysseura.

Hiltunen, S. 2011. "My future plan is to educate myself and get a decent job", Young immigrants' educational experiences, opportunities and pursuit of career in Finland. Oulun yliopisto.

Kaivola, K. 2012. Maahanmuuttajan ammatillisen perustutkintokoulutuksen tukitoimien kehittäminen. Tampereen yliopisto.

Monikko-hanke osoitteessa:

http://tkk.joensuu.fi/liferay/projektit/monikko/traumaattisten_kokemusten_vaikutus_asiakastilanteisiin.pdf

Opetushallitus 2012, koulutusnetti osoitteessa: <http://www.koulutusnetti.fi/index.php?file=212>

Suomalainen, K. 2008. Maahanmuuttajien opinto-ohjaajan yhteistyöverkosto maahanmuuttajan voimaantumisen tukena, Jyväskylän yliopisto.

Työministeriö 2006, Työministeriön ohje ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten oikeudesta työmarkkinatukeen, osoitteessa: <http://www.finlex.fi/data/normit/24679-O242005TM.pdf>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, nuorisotakuu osoitteessa: <http://www.tem.fi/index.phtml?s=5043>

Veivo-Lempinen, L. 2009. Nuoren aito kohtaaminen. Teoksessa Lämsä A-L (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. 2009. PS-kustannus. Jyväskylä.